

BIBLIOTECA FILOLÒGICA

DE L'INSTITUT DE LA LLENGUA CATALANA

XI

DICCIONARI ORTOGRÀFIC

PRECEDIT D'UNA
EXPOSICIÓ DE L'ORTOGRAFIA CATALANA
SEGONS EL SISTEMA DE L'I. D'E. C.

REDACTAT SOTA LA DIRECCIÓ DE

P. FABRA

MEMBRE DE LA SECCIÓ FILOLÒGICA

BARCELONA
INSTITUT D'ESTUDIS CATALANS
PALAU DE LA DIPUTACIÓ
MCMXVII

ES PROPIETAT

Imp. Elzeviriana - Borràs, Mestres i C.^à - R. Catalunya, 12 i 14 - Barcelona

PRÒLEG

A l'època en què els altres idiomes llatins fixaven i modernitzaven llurs ortografies, la nostra llengua atravessava ja el període de decadència literària que es prolonga fins a mitjan segle dinovè. Així, veiem perpetuar-se en la seva escriptura un cert nombre de convencions medievals que obligaven a desfigurar ultra mesura els nostres mots d'origen erudit, tal, entre altres, la d'escriure *y* per *i* en els diftongs, la qual ens constrenyia a escriure *heroych, introyt, ovoyde, &*. Però al mateix temps que la llengua escrita, incapaç de renovellament, continuava arrapada a aquelles convencions, no prou escaients a una llengua moderna, s'hi anaven introduint una munió de grafies errònies nades d'una imitació servil de les grafies castellanès: la *e* era reemplaçada per la *a* en els plurals dels mots en *a*; la *v* catalana era reemplaçada per la *b* castellana en mots com *cavall, govern, cascavell*, o la *b* catalana, per la *v* castellana en mots com *rebenyar, baró, biga*. En iniciar-se la renaixença literària, el català oferia, doncs, una ortografia anacrònica entacada d'innombrables castellanismes, la qual en l'obra de redreçament a acomplir havia d'ésser evidentment objecte d'una doble tasca de modernització i depuració.

Un dels efectes d'aquesta tasca fou la producció d'una diversitat prodigiosa de sistemes ortogràfics. Tots aquells qui, des de la restauració dels Jocs Florals, havien tractat d'introduir innovacions en l'ortografia de la decadència, consagrada pels Bofarull i els Blanch, havien provocat la protesta irada de la majoria dels escriptors contemporanis. Els que s'aperceberen, per exemple, de la greu error en què incorriem escrivint *a* en lloc de *e* en el plural dels noms en *a* i proposaren el restabliment de la *e*, trigaren anys i anys a veure imposar-se llur sistema, i encara avui trobaríem algun antic mestre en gai saber partidari dels plurals en *as*. Però tanmateix totes les reformes viables successivament proposades havien anat obrint-se camí; un període de renovellament comença amb les disconformitats dels Aguiló i dels Milà; i és

durant aquest període que, en l'absència d'una autoritat reconeguda per tothom, que imposés les innovacions encertades, es produeix l'estat d'anarquia ortogràfica que tots havem conegut, on cada escriptor usava la seva ortografia, segons eren aquestes o aquelles les reformes que havia cregut convenient d'adoptar.

El desgavell ortogràfic arribà a un punt, que molts haurien retornat volenterosament a l'ortografia encongida i provinciana de les darreries de la decadència. Evidentment l'anarquia ortogràfica a la qual havíem pervingut era un mal que calia remeiar. Però el remei no es podia ja cercar en un retorn a l'antic estat de coses: les innovacions proposades per N'Aguiló i els seus continuadors ja havien fet massa camí. El mal havia més aviat de trobar el seu remei en l'extensió creixent que anaven conquistant totes aquelles reformes que encloïen una veritable millora. I de fet, darrerament, el desgavell ortogràfic havia ja minvat d'una manera considerable, la major part dels escriptors actuals coincidint en l'acceptació d'un nombre cada dia més gran d'innovacions. Alguns, però, es mostraven poc disposats a modificar llur manera peculiar d'escriure, intransigents sobretot amb aquelles reformes que tendien a modernitzar o simplificar l'ortografia, les quals ells condemnaven com a contràries a la tradició.

Creat l'Institut d'Estudis Catalans, aquesta corporació, tenint esguard que les seves publicacions portaven el català a ésser llegit per estudiosos de tots els països, compregué l'alta conveniència que aquelles apareguessin escrites en una ortografia uniforme i decidí traçar-se unes normes ortogràfiques, a les quals es subjectarien els seus membres i col·laboradors. Nomenà llavors una comissió que, després d'un estudi detingut de les diferents qüestions a resoldre, proposaria sobre cada una d'elles la solució que reuniria un major nombre d'opinions al seu favor. Hom obtindria, així, un conjunt de regles que, després de sancionades per l'Institut en ple, serien adoptades en totes les seves publicacions.

Les qüestions examinades en primer lloc per la comissió foren les que es refereixen a l'ortografia d'aquelles lletres que són pronunciades idènticament en el dialecte central, però continuen pronunciant-se distintament en altres dialectes, tals com la *a* i la *e* no accentuades, la *b* i la *v*. En aquestes qüestions predominà el criteri que un dia sostingué N'Aguiló, segons el qual, per damunt qualsevol consideració de caràcter etimològic i per damunt les habituds contretes en l'època de la decadència sota la influència de l'ortografia castellana, hom havia d'atenir-se a les grafies medievals i a la pronúncia d'aquells dialectes que conserven l'antiga distinció. Un mot com *buidar*, per exemple, que apareix constantment escrit

amb *b* en català antic i és pronunciat amb *b* a les regions que pronuncien distintament la *b* i la *v*, havia d'ésser escrit amb *b*, sense que davant aquells fets pogués tenir cap valor la consideració que el dit mot prové del llatí **vōcitare*, que ha donat el francès *vider* i l'italià *vuotare*. Dins aquest criteri, — que és el que s'ha seguit en la redacció del present Diccionari, — l'antiga qüestió de les *as* i de les *es* es resolia a favor de les *es*, no solament per als plurals dels noms en *a*, com havia proposat N'Aguiló, sinó també per a les terminacions verbals en *s*, *n*, *m* i *u* (Norma 1).

Foren en segon lloc estudiades i discutides llargament les qüestions relacionades amb l'ortografia dels mots manllevats a les llengües clàssiques o formats amb elements grecs o llatins. Una d'elles era la de la representació de les plosives dental i velar en fi de paraula, que uns escriptors representaven constantment per *t* i *ch*, i d'altres escrivien, adés amb *t* i *c*, adés amb *d* i *g*. El sistema dels primers, fidels en aquest punt a la tradició, ens portava a desfigurar excessivament un gran nombre de llatínismes i hellenismes que presenten *d* i *g* originàriament i que amb *d* i *g* apareixen escrits en les altres llengües modernes.

llati	castellà	italià	francès	anglès	català
<i>acidus</i>	<i>ácido</i>	<i>acido</i>	<i>acide</i>	<i>acid</i>	<i>àcit</i>
<i>solidus</i>	<i>sólido</i>	<i>solido</i>	<i>solide</i>	<i>solid</i>	<i>sòlit</i>
<i>absurdus</i>	<i>absurdo</i>	<i>assurdo</i>	<i>absurde</i>	<i>absurd</i>	<i>absurt</i>
<i>quietudo</i>	<i>quietud</i>	<i>quietudine</i>	<i>quietude</i>	<i>quietude</i>	<i>quietut</i>
<i>centigradus</i>	<i>centigrado</i>	<i>centigrado</i>	<i>centigrade</i>	<i>centigrade</i>	<i>centigrat</i>
<i>oblongus</i>	<i>oblongo</i>	<i>oblongo</i>	<i>oblong</i>	<i>oblong</i>	<i>oblonch</i>
<i>diphthongus</i>	<i>diptongo</i>	<i>diitongo</i>	<i>diphthongue</i>	<i>diphthong</i>	<i>diptonch</i>
<i>exergum</i>	<i>exergo</i>	<i>esergo</i>	<i>exergue</i>	<i>exergue</i>	<i>exerch</i>
<i>vermifugus</i>	<i>vermifugo</i>	<i>vermifugo</i>	<i>vermifuge</i>	<i>vermifuge</i>	<i>vermifuch</i>
<i>zoophagus</i>	<i>zoófago</i>	<i>zoofago</i>	<i>zoophage</i>	<i>zoophagous</i>	<i>zoófach</i>

El català, amb aquestes grafies, — que algú ha qualificat, no sense raó, de bàrbares, — constituïa una excepció enutjosa entre les llengües de lèxic savi greco-llatí, les quals procuren totes alterar el menys possible la forma originària de llurs paraules erudites. En el moment en què el català entrava decididament en el concert de les llengües de cultura i anaven a trobar-hi estada milers de paraules sàvies, era natural que l'Institut s'inclinés a l'adopció del segon sistema, que permetia de conservar la *d* i la *g* en aquells llatínismes i hellenismes, tant més que el català ja admetia en fi de dicció la *b* amb la valor de *p*: sempre s'havia escrit *verb*, *hidròfob*, malgrat pronunciar-se *verp*, *hidròfop*; doncs, bé es podia escriure *àcid*, *exerg*, tot pronunciant-se *àcit*, *exerc*. D'altra part, en el mateix català medieval no manquen grafies com *fortitud*, *amplitud*, *David*; no havia estat fins més tard que la regla d'escriure

constantment *t i ch* en fi de paraula s'havia aplicat rigorosament àdhuc als mots manllevats.

El mateix desig de no desfigurar massa els mots d'origen erudit, induïa l'Institut a mantenir la *i* originària en mots com *heroic*, *introït*, *ovoïde*, és a dir, a escriure la *i* asil·làbica d'aquests mots amb *i* i no amb *y*, com volia un costum ortogràfic medieval, abandonat totalment o parcialment per les altres llengües, però conservat fins als nostres dies en català: tan poc escaients com les grafies *àcit*, *centígrat*, *oblonch* o *exerch*, eren les grafies *heroych*, *introyt*, *ovoyde*, *laych*, *fluyt*, *nereyda*, *Eneyda*, &.

llatí	castellà	italià	francès	anglès	català
<i>heroicus</i>	<i>heroico</i>	<i>eroico</i>	<i>héroïque</i>	<i>heroic</i>	<i>heroych</i>
<i>introitus</i>	<i>introïto</i>	<i>introïto</i>	<i>introït</i>	<i>introït</i>	<i>introyt</i>
<i>ovoïdes</i>	<i>ovoïde</i>	<i>ovoïde</i>	<i>ovoïde</i>	<i>ovoid</i>	<i>ovoyde</i>
<i>laicus</i>	<i>laico</i>	<i>laico</i>	<i>laïque</i>	<i>laic</i>	<i>laych</i>
<i>fluidus</i>	<i>fluïdo</i>	<i>fluïdo</i>	<i>fluïde</i>	<i>fluid</i>	<i>fluyt</i>

Però els partidaris de l'acceptació de la *d* i la *g* finals i de la *i* com a vocal asil·làbica no limitaven l'ús d'aquestes lletres a les soles paraules d'origen erudit, i en això l'Institut cregué també oportú d'imitar-los. Una conseqüència natural de l'admissió de la *d* i la *g* finals en els mots savis com *àcid* i *diftong* era d'admetre igualment aquestes lletres en els mots d'origen popular com *scrd* i *sang*, que presenten *d* i *g* en llurs ètimons (*surdus*, *sanguis*). Això permetia d'establir una regla tota simple sobre l'ús de les lletres *b*, *d* i *g* en fi de paraula: hom escriuria *b*, *d* i *g* en tots aquells mots que tenen *b*, *d* i *g* en llur origen, sense que en cada cas calgués destriar si es tractava d'un mot manllevat o d'un mot hereditari (Norma 14). Quant a la qüestió de la *y* i de la *i* en els diftongs, era evident que, rebutjada la *y* en els mots manllevats al llatí i al grec (*heroic*, *cicloïde*), el seu manteniment en els mots d'origen popular (*feyna*, *boyra*) donava lloc a una complicació ortogràfica que sols hauria pogut trobar una justificació en el fet d'ésser les grafies *ay*, *ey*, *oy* i *uy* alguna cosa de característic de la nostra ortografia, com pretenen llur partidaris; però és prou sabut que tals grafies són, al contrari, comunes a totes les ortografies antigues: els castellans escrivien antigament *reyna*, *ayre*; els francesos *roy*, *vray*; en italià antic apareixen grafies com *foy*, *noy*; en portuguès antic trobem *ley*, *peyto*; reemplaçats avui per *lei*, *peito*; els alemanys escrivien *beyspiel*, *kleyder*, els mots que avui escriuen *beispiel*, *kleider*. Finalment, el fet que, abandonades de tothom les grafies *cauhen*, *creuheta*, &, un mateix signe (*u*) serveix per a la representació de la *u* vocal (*cau*, *creu*) i de la *u* consonant (*cauen*, *creueta*), justificava l'admissió de la *i* en mots com

noia, reial, esglaiar, on la *i* té la valor d'una consonant (Cp. el portuguès *praia*, abans *praya*; l'italià *aiuto*, abans *ayuto*), les grafies *noia, reial, esglaiar*, & tenint l'aventatge d'ésser més acostades a *noi, rei, esglai*, &., que no pas *noya reyal, esglayar*, &. Admeses aquelles grafies, la *i*, vocal o consonant, resultava constantment escrita amb *i*, i el signe *y* no restava sinó com a element integrant del diàgraf *ny*, ja que no era pas enraonat de fer una excepció única per a la conjunció copulativa, que en els bons temps de la llengua no havia pas estat escrita precisament *y*, sinó *e* (Norma 5).

Una altra qüestió relacionada amb l'ortografia dels mots d'origen erudit, era la de la *x*. La fricativa palatal que els francesos escriuen *ch*, fou representada en català, com en les altres llengües hispàniques, per la lletra *x* (*angoxa, madexa*), la qual en fi de paraula darrera les vocals *a, e, o* i *u*, apareixia normalment precedida d'una *i* (*baix, feix, boix, gruix*). Però el català, en manllevar mots llatins i grecs amb *x*, hi mantenía aquesta lletra conservant-li el so originari *cs*, sonoritzat a vegades en *gz*: *complex, prolix, paradoxa, Alexandre, text, extensió, expressió, exalçar, exhibir*, &. La *x* es trobava així tenir una valor en els mots populars i una altra tota diferent en els mots savis. Aquesta deficiència de la nostra ortografia, anàloga a la que presenta la francesa amb la doble valor dels seus diàgrafs *ch* i *gn*, havia estat modernament esmenada en gran part mitjançant l'anteposició d'una *i* a la *x* palatal quan la precedia una de les vocals *a, e, o* i *u*, escrivint *angoixa* en front de *paradoxa*, *madeixa* en front de *complexa*, *eixam* en front de *examen*. Aquesta innovació, que modificava a penes l'aspecte de les paraules afectades per ella, no suposava cap convenció nova dins la llengua; no era sinó la generalització del diàgraf *ix*, ja usat antigament en *baix, feix*, &. i fins oferia l'aventatge de fer desaparèixer la incongruència que, donada la pronúncia actual, implicava escriure *baxa, matexa, conexen*, tot escrivint *baix, mateix, coneix*. Però alguns arcaïtzants no admetien la lleu modificació que suposava l'addició de la *i* en mots com *angoxa, madexa, exam*, i per corregir la deficiència indicada proposaven de transcriure la *x* llatina o grega per *cs* (*paradoxa, complexa, ecsamen*), sense tenir esguard que, tot desfigurant matçsserament la grafia d'innombrables mots savis, establien ells també un divorci entre les grafies modernes i les antigues, més greu indubtablement que el que tractaven d'evitar. Aquest sistema conduïa a grafies tan extravagants, que algunes d'elles (*ecshibir, ecshumar*) ja havien estat darrerament abandonades pels seus partidaris, que llavors queien en la inconseqüència d'escriure *exhibir, exhumar*, al costat de *ecsimir, ecsuberant*. L'Institut cregué, doncs, que havia de donar la preferència a l'altre sistema, que, d'altra part, ja

comptava com a partidaris la gran majoria dels escriptors actuals (Norma 13).

En català, com en castellà i les altres llengües neollatines, els manlleus fets al llatí i al grec introdueixen un cert nombre de nexes consonàntics que no trobem en les seves paraules d'origen popular: *ct*, *pt*, *bs*, *gn*, *mpt*, &. El català conserva millor que el castellà aquests nexes: a *escriptor*, *cetvo*, oposa *escriptor*, *ceptré*; a *objeto*, *delito*, oposa *objecte*, *delicte*; a *cautivar*, *ausencia*, oposa *captivar*, *absència*; a *perplejo*, *ejecutar*, oposa *perplex*, *executar*. Així, el veiem mantenir la *m* del nexa llatí *mpt* (*redemptor*, *redempció*), que el castellà canvia sistemàticament en *nt*, *nc* (*redentor*, *redención*), i la *l* doble llatina (*collegi*, *repellir*), que aquest redueix constantment a *l* simple (*colegio*, *repeler*). Modernament, però, sota la influència castellana, al mateix temps que es generalitzaven un cert nombre de formes imitades de les castellanques corresponents, — tals com *cautivitat* per *captivitat*, *ausència* per *absència*, *olfatori* per *olfactori*, — es manifestava en la llengua parlada una forta tendència a canviar la *m* del grup *mp* en *n* i la *l* doble en *l* simple. Els gramàtics i els lexicògrafs de la renaixença s'oposaren a aquesta tendència mantenint les transcripcions tradicionals dels nexes llatins *ll* i *mpt*; però el símbol poc feliç *l-l* a què recorrien per diferenciar gràficament la *l* doble de la *l* palatal, escrita *ll* (*anella*), fou causa que es generalitzessin les grafies *inteligència*, *colegi*, *repelir*, &., consagrant-se així un castellanisme que, tot allunyant les formes catalanes de les originàries, implicava la pèrdua quasi total d'un so català, la *l* geminada. L'Institut jutjà indispensable d'oposar-se a aquesta perturbació, ja no sols de caràcter ortogràfic, sinó ortoèpic, i examinà llavors les solucions proposades per diferents autors al problema de la representació de la *l* doble. Una d'elles consistia a representar aquest fonema pel símbol *ll* (*inteligència*) i la *l* palatal per un símbol nou; una altra, a representar la *l* doble i la *l* palatal pel mateix símbol *ll*. Però l'Institut no gosà emprendre la implantació d'un símbol nou completament inusitat, ni cregué convenient d'adoptar la segona solució, que en les circumstàncies presents havia d'originar necessàriament una infinitat de faltes de lectura (Com llegiria hom *metallúrgia*, *flagellar*, *crisallí*?). Llavors, no resignant-se a la pèrdua de la *l* doble, es decidia a restablir el sistema antic cercant, però, de reemplaçar el guionet per un signe que permetés de disminuir la separació de les dues *l* (Norma 7). Quant a la transcripció del nexa *mpt*, no hi havia qüestió, puix que la *m* hi havia estat sempre unànimement mantinguda; i quant als altres nexes començats per una nasal (*mm*, *mph*, &.), el fet que la pronúncia catalana admet perfectament el so *m* davant les consonants linguodentals (*s*, *t*, *r*, &.)

i que davant *f* la nasal adquireix un so labiodental que tan bé pot ésser representat per *m* com per *n*, permetia de conservar la *m* etimològica en mots com *trionf*, *èmfasi* i la *m* del prefix *circum* en mots com *circumferència*, *circumstància*, & (Norma 8).

Concernint l'ortografia dels mots d'origen erudit, establí, encara, l'Institut que per a la recta escriptura de la *s* i la *ss* entre vocals en els dits mots, no calia atènyer-se a la pronúncia, sovint defectuosa, sinó a l'etimologia, a la qual s'havia de subordinar sempre l'ortografia, i a aquesta, la pronúncia (Norma 11): les paraules *adhesió*, *centèsim*, per exemple, s'havien d'escriure amb una *s* perquè en llatí tenen una *s*, i de cap manera les pronúncies habituals *adhessió*, *centèssim*, amb *s* sorda, no podien justificar les grafies *adhessió*, *centèssim*, ans havien d'ésser rebutjades com a defectuoses. Anàlogament, davant *ua*, *ue*, *ui* i *uo* calia escriure *c* o *q* segons l'etimologia (Norma 10) i a l'ortografia consegüent subordinar la pronúncia: *obliquitat* pron. *o-bli-cui-tat*, *innocuitat* pron. *in-no-cu-i-tat*. La pronúncia actual no podia tampoc servir de guia per a l'ortografia dels mots que tenen *z* en llur origen: grafies com *çona* o *sona*, *trapeçoide* o *trapessoyde*, *pieçòmetre* o *piessòmetre* eren absolutament inadmissibles; calia escriure *zona*, *trapezoide*, *piezòmetre*, d'acord amb l'etimologia, i subordinar la pronúncia a aquestes grafies. En canvi, la *z* no es podia usar en els mots savis sinó com a transcripció de la *z* grega: grafies com *tranzacció*, *tranzitiu* eren dolentes; calia reemplaçar-les per *transacció*, *transitiu* (en llatí *transactio*, *transitivus*).

Restaven encara a estudiar, dins l'ortografia de lletres, les qüestions referents a l'ús de la *h* i de les lletres homòfones (*ç* i *s*; *g* i *j* davant *e*, *i*; *ig* i *tx* en fi de paraula ...), les quals qüestions foren resoltes en la forma consignada en les Normes 2, 3, 12 i 15: s'admetia la *h* com a representant d'una *h* llatina (*humil*, *prohibir*), però no com a signe rememoratiu d'una consonant llatina caiguda (*plaer* de *placere*, no *plaher*; *fiar* de **fidare*, no *fihar*); no s'admetia la *ç* sinó en paraules d'origen llatí responent a *c*, *ci*, *ce*, *chi*, *ti*, *te* llatins (*dolç* de *dulcis*, *arboç* de *arbutus*, *veça* de *vicia*; però *sucre*, *pissarra*, *dansa*); s'escriuria constantment *g* davant *e*, *i*, llevat en els mots savis com *objecte*, *injecció*, &., o *Jesús*, *Jerusalem*, &.; en els mots terminats en el so *tx*, els derivats, els femenins o els plurals ens en donaven l'ortografia (*despatxar*, doncs *despatx*; *boja*, *esbojarrat*, doncs *boig*), i hi eren rebutjats els diàgrafs *tj* i *tg* (*mig*, no *mitj* ni *mitg*).

L'ús, entre dues vocals, de la lletra *h* com a signe rememoratiu d'una consonant llatina caiguda, era una convenció moderna. Els antics usaren abundantment la *h* entre dues vocals, però no ho feien pas obeint a un criteri etimo-

lògic. En pocs punts es manifesta tan vacillant l'ortografia medieval com en l'escriptura de les vocals contigües; no és rar dins un mateix escrit de trobar *rahó* i *raó*, *sarrahins* i *sarrayns*, *juhi* i *juy*; però en moltes paraules en què el hiatus era produït per la caiguda d'una consonant llatina, la grafia predominant i a vegades exclusiva era precisament sense *h* (*lloar* de *laudare*, *prear* de *pretiare*, *espa* de *spatha*, *reebre* de *recipere*, *creen* de *credent*, *durea* de *duritia*, *pobre*, *riquea*, &.), i si eren freqüents grafies com *rahó* de *rationem*, *conduhir* de *conducere*, *rahim* de *racemus* (al costat, però, de *raó*, *conduyr*, *raym*, &.), no eren menys freqüents grafies com *lehó*, *atribuhir*, *Cahim*, on la *h* no respon a cap consonant llatina. Més tard s'havia anat fixant l'ortografia de la *h* intervocàlica, certs mots acabant per ésser escrits habitualment amb *h* i d'altres sense *h*, independentment, però, de llur origen; així, en la primera època de la renaixença, hom escrivia habitualment *niar* (de **nidare*), *nuar* (de *nodare*), *fiar* (de **fidare*), *lloar* (de *laudare*), *suar* (de *sudare*), *cruel* (de *crudelis*), *tió* (de *titionem*), *menysprear* (de — *pretiare*), *paella* (de *patella*), & i, en canvi, *atribuhir*, *imbuhir*, *contribuent*, *restituhidor*, &., *deuhen*, *escriuhen*, *mouhen*, &., i àdhuc *estudihi*, *crehi*, & (subjuntius de *estudiar*, *crear*, &.). No havia estat fins tot recentment que alguns, en tractar de normalitzar l'escriptura de la *h* intervocàlica no etimològica, la feien el signe rememoriatiu d'una consonant llatina desapareguda, mentre que d'altres en proposaven la supressió completa. Els primers retreien als segons d'anar contra la tradició, puix que no respectaven les grafies *rahó*, *plaher*, *agrahir*, &., que reemplaçaven per *raó*, *plær*, *agrair*, &.; però no veien que ells també canviaven la grafia habitual d'innombrables paraules en escriure *tihó*, *fihar*, *cruhel*, &., en lloc de *tió*, *fiar*, *cruel*, & I si l'un i l'altre sistema portaven igualment a canviar les grafies usuals, si tan poc tradicional era l'un com l'altre, no hi havia dubte que el sistema dels segons era preferible al dels primers, ja que encloïa una notable simplificació ortogràfica, i hom no veia pas, d'altra part, la utilitat d'assenyalar amb una *h* la caiguda d'una consonant llatina, a la qual cosa era ja forçós de renunciar en casos com *reina* (de *regina*), *beina* (de *vagina*), *cuína* (de **cocina*), *cuidar* (de *cogitare*), *remei* (de *remedium*).

La lletra *ç* havia caigut talment en desuetud, que En Bojarull i En Blanch en llur gramàtica, publicada el 1867, la donaven per completament suprimida. N'Aguiló i d'altres, però, oposant-se a l'ús general, n'aconseguien el restabliment, i avui era comunament acceptada, per bé que els escriptors discrepaven respecte a les paraules en què calia usar-la. El català primitivament posseïa, com el castellà, quatre lingüodentals representades respectivament per *s* (cat. *casa*,

cast. *casa*), per *ss* o *s* (cat. *grossa*, cast. *gruessa*; cat. *sol*, cast. *solo*), per *z* (cat. *salze*, cast. *sauze*) i per *ç* o *c* (cat. *braç*, cast. *braço*; cat. *cel*, cast. *cielo*); però en ambdues llengües s'operà una simplificació, els quatre sons reduint-se a dos: el castellà confonia la *s* sonora amb la *s* sorda (*casa* rimà amb *passa*) i la *z* amb la *ç* (*lazo* rimà amb *braço*), mentre que el català, seguint una evolució tota altra, confonia la *z* amb la *s* sonora i la *ç* amb la *s* sorda. L'ortografia castellana es modificà llavors adaptant-se a la nova pronúncia: suprimia el símbol *ss*, que reemplaçava per *s* (les grafies *osso*, *escasso*, *gruesso*, &., eren reemplaçades per les grafies *oso*, *escaso*, *grueso*, &.), i canviava la *ç* en *z* (les grafies *braço*, *coraçon*, *cabeça*, &., eren reemplaçades per les grafies *brazo*, *corazón*, *cabeza*, &.); però davant *e*, *i*, és la *z* que era canviada en *c* (les grafies *sauze*, *yaze*, *hazer*, &., eren reemplaçades per les grafies *sauce*, *yace*, *hacer*, &.). El català, al contrari, continuà usant sense modificació els símbols tradicionals *s*, *ss*, *z*, *ç*, *c*. El fet que la *s* sonora s'esqueia sempre entre dues vocals, i la *z*, en les altres posicions, permetia de conservar els dos símbols *s* i *z* sense crear cap dificultat ortogràfica; una regla naixia de la repartició dels dos sons primitius: la *s* sonora actual era representada per *s* entre vocals (*casa*, *cosa*, *posar*, *pesar*) i per *z* en els altres casos (*salze*, *onze*, *catorze*, *zero*); úniques excepcions a aquesta regla eren la *s* del prefix *trans* (*transacció*) i, en la llengua moderna, la *z* dels mots poc nombrosos en què una *ç* intervocàlica era transcrita per *z* en lloc de *tz* (*paleozoic*, *piezòmetre*, *trapezoide*). Però la *ç* i la *s* sorda s'esqueien ambdues en totes les posicions, i la conservació dels símbols tradicionals creava una grossa dificultat ortogràfica (*ceba*, *cinc*, *çafrà*, *çucrer*, &., al costat de *seda*, *sis*, *sabó*, *sutge*, &.; *braç*, *arroç*, &., al costat de *pas*, *cos*, &.; *plaça*, *dreça*, &., al costat de *passa*, *travessa*, &.; *dolç*, *comença*, &., al costat de *pols*, *pensa*, &.). Així, l'ortografia medieval presenta ja nombroses vacil·lacions entre *ç* i *s* (*çafrà* i *sajrà*, *pols* i *polç*). La *c* i la *ç* catalanes eren sortides de *c*, *ci* i *ti* del llatí vulgar (*cel* de *cælum*, *dolç* de *dulcis*, *balança* de **bilancia*, *cançó* de *cantionem*), i amb *c* es transcrivien, en els manlleus fets al llatí, la *c* dels nexes *ce*, *ci* (*cedere*: *cedir*, *recitare*: *recitar*) i la *t* dels nexes *tia*, *tio*, & (*gratia*: *gràcia*, *notio*: *noció*); però la *ç* i la *c* es trobaven, demés, en un gran nombre de paraules d'origen àrab, germànic, celta, &., corresponent generalment a una *ç* o *z* castellana (*çucrer açucar*, *arroç arroz*, *çabata çapato*, *dança*, *arcabuç*). En aquests mots és on es manifesta sobretot, ja des d'antic, la tendència a estendre l'ús de la *s* o *ss* en perjudici de la *ç*; grafies com *sucrer*, *sajrà*, *assut*, són freqüents ja en l'edat mitjana, a les quals vénen a afegir-se profusament grafies com *bras*, *cassa*, *fassa*, *comensar*, fins a arribar-se a l'últim a la supressió total de la *ç*, constatada

pels gramàtics Bofarull i Blanch. Un pas més, — el canvi de *c* en *s* davant *e*, *i*, — i l'ortografia s'adaptava del tot a la simplificació acomplida en la llengua parlada; però aquest pas era irrealitzable, ja que implicava l'adopció de grafies com *sel*, *sert*, *ressitar*, *gràssia*, *acsedir*, *essena*, *exsés*, &c., que ningú no havia d'acceptar (Cp. el castellà, que, tot reemplaçant la *ç* per la *z*, mantenia la *c* al davant de *e* i de *i* i evitava així grafies com *zielo*, *zierto*, &c.). Deixant de costat els mots com *cel*, *cert*, *recitar*, &c., on tothom, per respecte a l'etimologia llatina, convenia a conservar la *c* primitiva, el sistema en favor en la primera època de la renaixença literària tenia el mèrit de consagrar gràficament un fet fonètic pel qual el català es separa profundament del castellà: la confusió dels dos fonemes sords *ç* i *s*, que el castellà manté perfectament distints. El seu únic defecte era la inconseqüència que implicava escriure amb *s* aquells mots d'origen llatí en els quals hi havia per a mantenir la *ç* raons anàlogues a les que hi havia per a conservar la *c* en *cel*, *cert*, *recitar*, &c., — tals com *balança*, *calçar*, *torç*, *calç*, *dolç*, *vençut*, *comerç*. Corregit d'aquest defecte, l'Institut no dubtà gens a adoptar un sistema que, al mateix temps que feia ressortir un tret característic del català, en simplificava granment l'ortografia deslliurant-la de fet de la tutela de l'ortografia castellana, puix que, com és sabut, el sistema dit tradicional es redueix en el fons a escriure la *s* sorda amb *ç* o *s* segons que correspongui a una *z* o a una *s* castellanès.

Les altres qüestions a resoldre eren les referents als signes ortogràfics: accents, dièresi, guionet, apòstrof. Quant als accents (agut i greu), l'Institut es limitava a adoptar el sistema més generalment usat (Norma 16), deixant per a més endavant, — a l'hora de confeccionar el present Diccionari ortogràfic, — l'estudi de les modificacions a introduir-hi a fi d'adaptar-lo millor a les propietats fonològiques de la llengua catalana. Les qüestions referents als altres signes ortogràfics, en canvi, eren ja objecte, per part de la comissió, d'un estudi molt detingut, puix que es tractava de qüestions en la solució de les quals es manifestaven profundes divergències entre els diferents escriptors. Resultat d'aquest estudi eren l'adopció de la dièresi per a indicar que una *i* o una *u* no formen diftong amb una vocal precedent (Norma 5), l'admissió del guionet i de l'apòstrof per a unir els pronoms enclítics als verbs (Norma 23) i l'acceptació de les formes dites reforçades (*el*, *em*, &c.), que permetien de reduir considerablement l'ús de l'apòstrof prepositiu (Normes 18 i 1c).

Diferents procediments havien estat adoptats en l'ortografia catalana per a indicar si dues vocals contigües de les quals la segona és una *i* o una *u*, són pronunciades dins una mateixa síl·laba (*al-moi-na*, *cant*) o en dues síl·labes distintes (*he-ro-i-na*,

lla-ut). L'un d'ells consistia en la intercalació d'una *h* entre les dues vocals en el cas en què no formen diftong (*atribuhir*, *llahut*); un altre, en l'adopció de la *y* en els diftongs (*almoyna*) i de la *i* en les combinacions disillàbiques (*heroïna*); l'un i l'altre, defectuosos, puix que el primer, aplicat rigorosament, conduiria a grafies absurdes com *herohina*, *dihurn*, i el segon, ultra exigir grafies tan poc escaients com *heroyc*, *introyt*, *ovocyde*, no tenia en compte les combinacions en *u*, que era representada constantment per *u*, tant en el cas d'ésser sillàbica (*diurn*) com en el de formar diftong amb la vocal anterior (*caut*). Un tercer procediment, copiat del castellà, havia estat adoptat per molts escriptors: el de marcar la pronúncia disillàbica mitjançant un accent agut posat sobre la *i* o la *u* (*heroïna*, *llaút*), procediment que tenia l'aventatge d'evitar grafies com *atribuhir* o *introyt* i d'ésser igualment aplicable a les combinacions terminades en *i* i a les terminades en *u*. Però aquest procediment no resolva encara completament el problema, ja que no es podia aplicar als casos, freqüents en català, en els quals la *i* i la *u* són febles, tals com *menys-pre-i*, *de-i-tat*, *di-ur-nal*. Aquest defecte desapareixia substituint a l'accent agut la dièresi, ja usada per alguns escriptors, la qual, a diferència d'aquell, es podia usar el mateix sobre una vocal feble que sobre una vocal forta (*heroïna*, *deïtat*, *menyspreï*).

El sistema dels qui, seguint l'exemple del portuguès modern, introduïren en català l'ús del guionet per unir el verb i els pronoms enclítics (*jes-ho*), oferia aventatges incontestables sobre el sistema antic, segons el qual el verb i els pronoms afixats eren escrits en una sola paraula (*fesho*). Aquell sistema dona grafies molt més clares i expressives que aquest, fent impossible tota falta de lectura o d'interpretació: la intercalació del guionet o, en substitució d'ell, de l'apòstrof, la qual ja tothom practicava en casos com *mol-la*, *resol-lo*, *cull-li* (que altrament caldria escriure *molla*, *resollo*, *cullli*), ens indica clarament, per exemple, que la *s* de *vulgui-s'ho* o la de *vagi-se'n* és inicial de mot i per tant sorda, mentre que la de *vulgues-ho* o la de *tregui'ns-en* és final de mot i per tant sonora (en enllaçar-se amb la vocal següent), cosa que restava inexpressada amb les grafies antigues *vulguisho* i *vulguesho*, *vàginsen* i *trèguïnsen*; ella ens permet així mateix d'establir una distinció entre la *s* i la *n* formes reduïdes del pronom reflexiu i del pronom-adverbi *ne* (*miri's*, *porti-n'hi*) i la *s* i la *n* desinències de la segona persona del singular i de la tercera del plural (*miris*, *portin-hi*). Ella fa, encara, innecessàries certes deformacions a què recorrien els partidaris del sistema antic, tals com la duplicació de la *s* en *vagi-se'n* (escrit sovint *vàgissen*) o la supressió de la *t* en *mirant-t'hi* (escrit *miranthi*), que es confonia així amb *mirant-hi*. Però sobretot evita, com en portuguès,

que certes combinacions diferents, ja no sols per llur significació, sinó també per llur pronúncia, tals com *facin-s'ho* i *faci'ns-ho*, *portin-se'n* i *porti'ns-en*, resultin escrites d'identica manera: *facinsho*, *portinsen*.

En els darrers anys s'havia estès considerablement en la llengua escrita l'ús de les formes dites reforçades; algunes d'elles (*el*, *els*...) eren ja d'un ús quasi general, i les altres, a l'admissió de les quals havia estat llarg temps oposada una resistència tenaç (*em*, *et*, *es*), semblaven en fi haver-la vençuda i començaven a usar-se amplament al costat de llurs pariones més afortunades. ¿Què eren aquestes formes reforçades del català modern, que alguns s'obstinaven encara a considerar com a impròpies de la llengua literària? Es sabut que la major part dels pronomes àtons del llatí vulgar (*me*, *nos*, &.) apareixen en català sota dues formes (*me*, *nos*, &., i *m*, *ns*, &.), degudes al tractament diferent que sofreix llur vocal segons la seva posició dins la frase (*me-videt* dona *me-veu*, però *nón-me-videt* dona *no-m-veu*). En el castellà, francès, &., on es produeix el mateix fenomen, es manifesta aviat una tendència a generalitzar les formes sillábiques en perjudici de les asillábiques (l'alternància castellana *lo veo* i *no l veo* desapareix amb la substitució de *no l veo* per *no lo veo*). El català, al contrari, conserva llarg temps les dues sèries de formes, que, darrera el verb, perduren sense canviament fins als nostres dies (*escolltar-me*, *veure'm*); no és fins més tard que, davant el verb, es manifesta una tendència a fer desaparèixer les alternàncies *me* i *m*, *lo* i *l*, &.; però en català són les formes asillábiques les que tendeixen a eliminar les sillábiques (no és *no m veu* que és reemplaçat per *no me veu*, sinó *me veu* que és reemplaçat per *m veu*), i no podent aquelles ésser pronunciades sense recolzar en una vocal anterior, deixen llavors sentir davant elles una *e* (*em veu*), esdevenint les formes reforçades *em*, *el*, &. Aquestes formes són, doncs, filles d'un procés d'uniformització dels pronomes febles, que observem en totes les altres llengües, però que en català s'ha produït en sentit contrari, i s'han estès i arrelat talment en la llengua parlada eliminant-ne quasi totalment les formes plenes corresponents (*me*, *lo*, &.), que el fet de no admetre-les en la llengua escrita establiria un greu divorci entre ambdues, tot dissimulant un tret característic de la morfologia catalana. El romanès, en què els pronomes àtons han sofert una evolució anàloga, no ha dubtat a admetre les seves formes reforçades (nades de l'anteposició de la vocal neutra *i* a les formes asillábiques *l*, *mî*, &.: *îl*, *îmî*, &.). En català mateix, ja abans que alguns autors es decidíssin a escriure *em*, *el*, &., l'ortografia usual traïa l'existència de les formes reforçades de la llengua parlada acceptant '*m*, '*l*, &. darrera vocal en casos com «*bé*, *noya*... ¿'*m vols dir*...», — que,

en el fons, no era altra cosa que *bé, noia... ¿em vols dir...*, — inadvertència la correcció de la qual (*bé, noia... ¿me vols dir...*) emmenaria la destrucció d'innombrables versos vuitcentistes.

L'Institut acceptava, doncs, una gran part de les innovacions introduïdes per diferents autors en l'ortografia de la primera època de la renaixença literària. A això es deu l'oposició que el seu sistema ortogràfic ha trobat de la part d'alguns escriptors, els quals el titllen d'*antitradicional* i li fan retret de no respectar sempre l'ortografia medieval, que segons ells seria intangible. L'Institut, contra ço que ells volen suposar, ha tingut precisament molt en compte les grafies medievals, combatent d'una manera sistemàtica totes aquelles alteracions que preocupacions etimològiques i gramaticals i sobretot la imitació del castellà hi havien anat introduint. Però el seu respecte envers l'ortografia medieval no havia d'arribar fins a l'extrem de rebutjar aquelles innovacions que enclouen un perfeccionament incontestable de la nostra ortografia. Cap llengua neolatina no manté intacta la seva ortografia medieval; en totes les ortografies s'han produït modificacions comparables a les acceptades per l'Institut. El castellà, per exemple, ha canviat la *x* hispànica en *j* (*dijo, madeja, mejilla*, eren escrits abans *dixo, madexa, mexilla*); la *ç*, en *z* (*braço, corazón, azúcar*, eren escrits abans *braço, ccraçon, açucar*); *ze* i *zi*, en *ce* i *ci* (*sauce, vecino, hacer*, e, en escrits abans *sauze, vezino, hazer*); *v* provinent de *b*, en *b* (*caballo, hevilla, taberna*, eren escrits abans *cavallo, hevilla, taverna*); *ay, ey, &*, en *ai, ei, &* (*aire, reina, ruiseñor*, eren escrits abans *ayre, reyña, ruyseñor*). Quant al francès, basta recordar les grafies medievals *lonc, borc, grant, froit, chaut, &*, reemplaçades per *long, bourg, grand, froid, chaud* (Cp. en català *llarch, fret*, reemplaçats per *llarg, fred*); el canvi de *ue* en *eu* (*neuf, meurt, peut, &*, abans escrits *nuef, muert, puet, &*); *i*, molt més ençà, la supressió de la *s* muda interior (*blâmer, tête, âne, &*, abans escrits *blasmer, teste, asne, &*) i el canvi de *oi* en *ai* en mots com *monnoie, prioit, connoître* (avui escrits *monnaie, priaït, connaître*). Si en la llengua moderna s'havia operat tal o tal canviament fonològic o morfològic i l'ortografia medieval el dissimulava o era incompatible amb ell, era perfectament enraonat que la modifiquéssim posant-la d'acord amb l'evolució realitzada, sobretot si aquesta constituïa un tret característic de la nostra llengua i venia per tant a realçar-ne la personalitat. Així mateix, un respecte exagerat per certes grafies medievals no ens havia de portar a desfigurar excessivament les paraules manllevades al llatí i al grec fins a fer-les a vegades difícils de reconèixer (*sòlit* era *solidus* o *solutus*?). Ni era just que ens entossudíssim a perpetuar i fins sistematitzar certes grafies pròpies de l'escriptura manuscrita, però avui comple-

tament inoportunes, i en canvi ens resistíssim a la implantació d'aquelles innovacions que, modificant a penes l'aspecte de les paraules en faciliten la lectura o contribueixen a la major claredat de la llengua escrita.

Val a dir que algunes de les Normes ortogràfiques més combatudes no contradiuen cap grafia medieval o no la contradiuen més que la solució preconitzada pels campions de l'ortografia antiga: la forma *'m* darrera una pausa és tan oposada al *me* antic com la forma reforçada *em*; la solució *exam-ecsamen* (Bulbena) és tan poc tradicional com la solució *eixam-examen* (Institut); no són més respectuosos envers les grafies antigues els que fan de la *h* intervocàlica no etimològica el signe rememoratiu d'una consonan: llatina caiguda, que els que la suprimeixen en absolut; *i* no és certament la grafia normal antiga de la conjunció copulativa, però tampoc l'és *y*, no usada (al mateix temps que *hi*) sinó esporàdicament al costat de *e* i que no es generalitza sinó tardanament, ja en plena decadència literària, constituint un cas més d'acostament de l'ortografia catalana a la castellana; *per a*, tan combatut, és una grafia medieval.

A despit, però, de llurs detractors, les Normes ortogràfiques, al poc temps d'ésser publicades, es veien adoptades per la gran majoria dels escriptors *actuals* i de les publicacions catalanes, èxit que era realment per a encoratjar l'Institut a prosseguir la seva obra de fixació de l'ortografia catalana. No s'havia amagat a aquest, des del primer moment, que la seva tasca no s'havia de reduir a la confecció d'unes normes, sinó que, després d'estudiades les diferents qüestions a resoldre i adoptada sobre cadascuna d'elles la solució que hom jutgés més convenient, calia encara fixar l'ortografia de cada paraula d'acord amb les normes establertes. L'aplicació d'aquestes, en efecte, havia d'oferir nombroses dificultats (tal mot havia d'ésser escrit amb *b* o *v*? amb *ç* o *s*? era d'origen erudit o popular? era o no un veritable derivat de tal altre?), i a l'Institut incumbia la tasca de resoldre aquestes dificultats, complement indispensable a la tasca realitzada per la comissió ortogràfica. Aquest treball complementari, encomanat a la Secció Filològica, s'havia de traduir en la confecció d'un diccionari ortogràfic, on figuresin totes les paraules (inventariades) de la llengua ortografiades segons les Normes establertes per l'Institut.

En aquesta obra, les oficines de la Secció Filològica han treballat llarg temps. Formada la llista alfabètica dels mots que componen el Diccionari, — per a la confecció de la qual havia servit de base el diccionari d'En Labrènia (ed. 1864) i havien estat utilitzades les importantíssimes replegues lexicogràfiques de N'Aguiló i de Mn. Alcover, — va procedir-se a l'estudi dels mots d'ortografia dubtosa, encercant-ne l'origen,

la història, la pronúncia dialectal, totes aquelles circumstàncies, en una paraula, que ens poguessin conduir a la coneixença de les grafies correctes. Aquest estudi ens portava sovint a rebutjar les grafies usuals: com un dia, per exemple, havia estat reconeguda la falsedat de les grafies *caball*, *govern*, &c., ara veia hom que era encara en moltes altres paraules que calia reemplaçar una *b* deguda a la imitació del castellà per la *v* exigida per la llengua antiga i per la pronúncia de Mallorca i de les altres contrades que mantenen la distinció entre la *b* i la *v*. Probablement algunes de les grafies usuals aquí admeses, la bondat de les quals no ha pogut ésser comprovada, noves recerques demostraran que són errònies: per a llur correcció en ulteriors edicions del Diccionari ortogràfic, l'Institut es refia, no solament dels resultats de les seves enquestes dialectals i escorcolls de manuscrits, sinó també dels suggeriments que voldran fer-li tots aquells qui s'adonaran de qualsevol error de l'edició present.

La confecció del Diccionari ortogràfic exigia, encara, la revisió i compleció de les Normes. En tenir reunides en llistes especials totes les paraules afectades per cadascuna de les Normes, es pogué veure que calia modificar l'enunciat d'alguna d'elles per tal de posar-lo completament d'acord amb el criteri que l'havia inspirada. I, d'altra part, la comissió ortogràfica ja havia deixat per a més endavant la revisió del sistema d'accentuació gràfica i l'establiment d'algunes regles suplementàries, com la referent a l'ortografia dels parònims, a l'ús de l'apòstrof prepositiu, &c. Resultat del treball de revisió i compleció de les Normes realitzat per la Secció Filològica, ha estat l'admissió d'algunes esmenes i addicions que afecten principalment l'ús de l'accent, de la dièresi, de la *ç* i de les plosives finals.

El sistema d'accentuació gràfica adoptat provisòriament per l'Institut, en accentuar els mots com *resia*, *traspua*, i deixar d'accentuar els mots com *memòria*, *àrdua*, desconeixia un fet important de la prosòdia tradicional catalana, pel qual aquesta es separa profundament de la castellana. Mentre que en castellà la *i* i la *u* febles en contacte amb una altra vocal formen diftong amb aquesta tant si la segueixen (*bai-le*, *pau-ta*), com si la precedeixen (*tie-ne*, *pue-de*), en català la *i* i la *u* febles formen diftong decreixent amb una vocal anterior (*bei-na*, *creu-re*), però no formen diftong creixent amb una vocal posterior (*ri-e-ra*, *cu-e-ta*); mots com *memòria*, *àrdua*, són, així, plans en castellà (*me-mó-ria*, *àr-dua*) i esdrúixols en català (*me-mò-ri-a*, *àr-du-a*). El castellà accentua *confia* i deixa sense accentuar *memoria*: dels dos mots *confia* i *memoria*, ambdós plans, accentua el primer per tal d'indicar que la *i*, forta, no forma diftong amb la vocal següent com ho faria

si era feble; però el català ¿per què accentuaria *confia*, pla, i deixaria sense accentuar *memòria*, esdrúixol? Un aventatge presentava d'accentuar aquests mots a la castellana i és que les grafies *estudia*, *canvia*, &., són indubtablement les més adequades per a combatre el castellanisme consistent a pronunciar *estúdia*, *cànvia*, &.; però aquest aventatge no bastava, en veritat, a justificar una regla d'accentuació que dissimulava un tret característic de la prosòdia catalana. Per això l'Institut es decidí a la fi, seguint l'exemple del P. Nonell, a modificar el sistema usual d'accentuació en el sentit d'accentuar els mots com *memòria*, *espontània*, *pèrdua*, *ingènua* (com a pertanyents a la mateixa categoria que *òliba*, *àrida*, *inèdita*, &) i de deixar d'accentuar els mots com *refia*, *canvia*, *traspua*, *efectua* (com a pertanyents a la mateixa categoria que *desfila*, *cosina*, *figura*, &.). Dues altres modificacions han estat introduïdes en el sistema d'accentuació fins avui adoptat: l'una referent als mots acabats en *an*, *on*, *un*, en el sentit d'accentuar els mots com *diàfan*, *telèfon*, *àton*, *polígon*, i deixar sense accentuar els mots com *Joan*, *pregon*, *algun*; i l'altra referent als parònims, segons la qual, en casos com *òs* i *ós*, *còs* i *cós*, en lloc d'accentuar els dos mots, hom accentués tan solament l'un d'ells (ja que si per als segons fixem les grafies *ós*, *cós*, és superflu d'accentuar *òs*, *còs*).

En establir la regla segons la qual quan una *i* feble precedida de vocal no és asil·làbica (*menys-pre-i*) o una *i* forta no accentuada gràficament va darrera una vocal (*he-ro-i-na*), l'absència del diftong havia d'ésser indicada escrivint una dièresi sobre la *i* (*menysprei heroïna*), la majoria de l'Institut cregué convenient de reduir l'ús d'aquest diacrític ometent-lo en tots aquells casos en què l'estructura de la paraula ja indiqués suficientment el caràcter sil·làbic de la *i* (per exemple, la *i* del sufix *ista* essent sempre sil·làbica, no calia marcar amb una dièresi els mots *egoïsta*, *altruïsta*, *panteïsta*, &.). Es llavors que foren redactades les quatre excepcions que figuren al final de la Norma 5, les quals ha calgut després reconèixer que eren excessives i que havien per tant d'ésser modificades donant una més gran extensió a l'ús de la dièresi: l'una d'elles (la IV), amb el canvi d'accentuació de què havem parlat més amunt, esdevenia anul·lada; una altra (la II) conduïa a grafies equívokes, ja que l'andejava la dièresi en els participis *beneït*, *fruit*, &., que es confonien llavors amb *beneit*, *fruit*, &., i podia donar lloc a faltes de lectura en casos com *agraïres* per *agraïres*, *païu* per *païu*, &.; una altra (la I) en mots com *espontaneïtat*, afavoria evidentment la pronúncia defectuosa *es-pon-ta-nei-tat*.

L'admissió de la *ç* en els sufixos catalans provinents dels llatins *-accus*, *-iceus*, estava en oposició amb l'esperit de la

Norma referent a l'ús d'aquella lletra. En confeccionar el Diccionari ortogràfic, hom ha pogut, en efecte, constatar que la dita admissió, aparentment reductible a una regla fàcil, implicava tanmateix el manteniment de la *ç* en un nombre grandíssim de mots de formació catalana, on no era pas possible d'invocar en favor de la *ç* les mateixes raons que induïen a mantenir-la en paraules com *venç, dolç, braç, &c.*, i els quals venien a allargar desmesuradament la llista de paraules a apendre per a la recta escriptura de la *ç*. Els dos objectes primordials de la Norma, — la consagració (exclo os els mots com *cel, cinc, &c., dolç, venç, &c.*) d'un fet característic de l'evolució fonètica del català i la simplificació de l'ortografia de la *ç*, un cop alliberada de la tutela del castellà, — eren, així, mancats; i això havia de decidir l'Institut a modificar la seva Norma 12 en el sentit d'admetre la *s* o *ss* en els sufixos en qüestió.

La Norma 14, que prescrivia l'ús de les lletres *b, d* i *g* finals en tots aquells mots que tenen *b, d* i *g* en llur origen, sofria en el moment de la seva redacció definitiva una excepció motivada pel desig de l'Institut de no introduir cap regla ortogràfica que no comptés ja amb l'adhesió d'un grup important d'escriptors: com que els mots catalans corresponents als llatins en *-tudo* eren escrits amb *t* àdhuc pels partidaris de la *d* final (*promptitut, solitut*), l'Institut formà amb ells una excepció admetent-hi la substitució de la *t* a la *d* originària. Però una tal excepció no era per a ésser mantinguda definitivament, ja que seria realment una absurditat d'escriure amb *t* llatinismes com *promptitud* (en llatí *promptitudo*), *solitud* (en llatí *solitudo*), quan el motiu fonamental de l'admissió de la *d* final és precisament la conservació de la *d* originària en els llatinismes. Una altra inconseqüència que calia esmenar era la d'escriure amb *b* *sap* (de *sapit*), *cap* (de *capit*) i *rep* (de *recipit*), tot escrivint amb *t* *pot* (de **potet*) i *put* (de *putet*).

Exposició de l'Ortografia Catalana

SEGONS EL SISTEMA DE L'INSTITUT

Accentuació gràfica

1. En els mots polisíl·labs hi ha una síl·laba que és pronunciada amb més de força que les altres. Si aquesta síl·laba és l'última, el mot s'anomena *agut*; si és la penúltima, *pla*; si és l'antepenúltima, *esdrúixol*. Exemples:

Són mots aguts *anyell, govern, rebuig, nebot, campanar, infinit, enginy, emperador, hostaler, capità, colomí, carbó*.

Són mots plans *cadira, neboda, dia, possible, cementiri, espontani, ingenu, coratge, fàcil, telèfon, tèrbol, pròleg, equivoc*.

Són mots esdrúixols *època, hipòtesi, mètode, òliba, malfega, fórmula, piràmide*.

2. Per a la classificació dels polisíl·labs en aguts, plans i esdrúixols convé tenir en compte les regles següents:

I. La *i* i la *u* febles situades entre dues vocals són consonants (i per tant formen part de la mateixa síl·laba que la vocal següent). Exemples:

no ia, es gla ia, xe me ne ia, de ien, du ien, ve iem;
ca uen, di uen, clo uen, s'en ca ua, en cre uar.

II. La *i* i la *u* febles situades entre una consonant i una vocal no formen diftong creixent amb aquesta, llevat la *u* darrera *g* o *q*. Exemples:

me mò ri a, sè ri e, pèr du a, bos cú ri a, ran cú ni a, su pèr ilu a (mots esdrúixols);

llen gua, am bi gua, o bli qua, pas qua (mots plans).

III. La *i* i la *u* febles precedides d'una vocal formen diftong decreixent amb aquesta sempre que no vagin seguides d'una altra vocal (en el qual cas són consonants, segons la regla I). Exemples:

gui neu, es glai, ser vei, ca mi noi, re nou, bes cuit, ho lo caust, em pait (mots aguts);

fei na, co lo rai na, xi coi ra, pa rau la, com plau re, es criu re, em pai ta (mots plans).

La *i* i la *u* que formen un diftong decreixent amb la vocal anterior són dites *subjuntives*.

Excepcions. No formen diftong decreixent amb la vocal anterior (ço és, no són subjuntives):

a) La *i* de les terminacions *i, is i in* del present de subjuntiu. Ex.: *cre i, es tu di is, con ti nu in*.

b) La *u* de les terminacions llatines *us i um*. Ex.: *har mò ni um, mè di um, cà se um, Si ri us, Pi us*.

3. Hom accentua gràficament (amb l'accent greu si la vocal forta és una *a*, una *e* oberta o una *o* oberta, i amb l'accent agut si la vocal forta és una *e* tancada, una *o* tancada, una *i* o una *u*):

I. Els polisíl·labs aguts que terminen en alguna de les dotze terminacions

a, e, i no subjuntiva, **o, u** no subjuntiva,
as, es, is amb *i* no subjuntiva, **os, us** amb *u* no subjuntiva,
en, in amb *i* no subjuntiva.

Exemples: *capità, serà, acabarà, cafè, serè, comitè, començaré, coneixeré, digué camí, badaloni, això, però, raó, opinió, sabó, comú, oportú, sofàs, començaràs, coneixeràs, cafès, interès, francès, progrés, digués, conegués, enyoradís, suís, dormís, repòs, exclòs, arròs, consirós, boirós, seriós, banús, difús, comprèn, acetilèn, encèn, estèn, esplin.*

[En canvi (sense accent): *adob, amic, poruc, feliç, quietud, caduf, demagog, caminal, fidel, amagatall, cascavell, magatzem, javem, perfum, Joan, respon, algun, parany, xarop, colomar, vermellor, reixat, joventut, permet, marduix, coneix, complex, adobs, amics, magatzems, govern, governs, alarbs, capitans, camins, raons, oportuns; — esglai, remei, caminói, renou, complau, jarcu, esglais, remeis, renous, commous.*]

II. Els mots plans que no terminen en cap de les dites dotze terminacions.

Exemples: *hidròjob, àrab, càrrec, equivoc, centígrad, àvid, telègraf, catàleg, esòfag, fàcil, escàndol, astràgal, àtom, anàvem, diguèssim, íntim, diàfan, telèfon, príncep, córrer, cadàver, lícit, còmput, índex, hidròjobs, càrrecs, catàlegs, exàmens, orígens; — anàveu, diguèssiu, diríeu.*

[En canvi (sense accent): *neboda, taula, traspua, llengua, torre, exemple, bilingüe, sintaxi, conegui, guerxo, ferro, exigu, atlas, nebodes, dies, cementiris, anglesos, ingenus, porten, pensen, portin, diguin.*]

III. Tots els mots esdrúixols.

Exemples: *mètode, síl·laba, hipòtesi, època, àvida, òliba, màxima, càrrega, diàfana, inèdita, tèrbola, ièbia, memòria, miscel·lània, dèria, intel·ligència, pèrdua, supèrflua, ingènua, harmòni·um, aquàrium, pàncreas, àrea, epí·plo·on.*

4. Hom accentua, demés, els següents mots, on l'accent estableix una distinció gràfica entre ells i altres mots amb els quals podrien confondre's:

Amb accent	Sense accent
<i>bé</i> , cast. <i>bien</i> , fr. <i>bien</i> (pl. <i>béns</i>); <i>bé</i> , adv.	<i>be</i> , sin. <i>anyell</i> (pl. <i>bens</i>); <i>be</i> , nom de la lletra <i>b</i> (pl. <i>bes</i>)
<i>bóta</i> , recipient (pl. <i>bótes</i>)	<i>bota</i> , calçat (pl. <i>botes</i>)
<i>cóm</i> , sin. <i>obi</i> (pl. <i>cóms</i>)	<i>com</i> , adv., conj.
<i>cóp</i> , nom d'una mesura (pl. <i>cóps</i>)	<i>cop</i> , cast. <i>golpe</i> , fr. <i>coup</i> (pl. <i>cops</i>)
<i>cós</i> , cast. <i>coso</i> , <i>carrera</i> (pl. <i>cóssos</i>)	<i>cos</i> , cast. <i>cuervo</i> , fr. <i>corps</i> (pl. <i>cossos</i>)
<i>déu</i> , cast. <i>dios</i> , fr. <i>dieu</i> (pl. <i>déus</i>); <i>adéu</i> , <i>semidéu</i>	<i>deu</i> , subst. fem. (pl. <i>deus</i>); <i>deu</i> , nom de nombre (pl. <i>deus</i>); <i>deu, deus</i> , formes del verb <i>deure</i> ; <i>deu</i> , forma del verb <i>dar</i>
<i>dóna</i> , <i>dónes</i> , formes del verb <i>donar</i>	<i>dona</i> , subst. fem. (pl. <i>dones</i>)
<i>és</i> , forma del verb <i>ésser</i>	<i>es</i> , pronom reflexiu
<i>féu</i> , forma del perfet del verb <i>fer</i>	<i>feu</i> , forma del present del verb <i>fer</i> ; <i>feu</i> , subst. masc. (pl. <i>feus</i>)
<i>fóra</i> , forma del verb <i>ésser</i>	<i>fora</i> , adv., prep.
<i>jóc</i> , sin. <i>joca</i> , <i>joquer</i> (pl. <i>jócs</i>); <i>jóc</i> , adj. (pl. <i>jócs</i>)	<i>joc</i> , cast. <i>juego</i> , fr. <i>jeu</i> (pl. <i>jocs</i>)
<i>mà</i> , subst. fem. (pl. <i>mans</i>)	<i>ma</i> , adj. possessiu (pl. <i>mes</i>)

més, adv., adj. quantitatiu

mèu, sin. *miol* (pl. *mèus*)

mòlt, participi passat de *moldre* (f. *mòlta*; pl. m. *mòlts*, f. *mòltes*)

món, subst. masc. [cast. *mundo*, fr. *monde*] (pl. *mons*)

móra, nom d'una fruita (pl. *móres*)

nét, subst. [cast. *nielo*] (f. *neta*; pl. m. *néts*, f. *nétes*); *renét*, *besnét*

nòs, pronom personal fort (Ex. *amb nòs*)

òs, cast. *oso*, fr. *ours* (pl. *óssos*)

óssa, cast. *osa*, fr. *ourse* (pl. *ósses*)

pèl, subst. [cast. *pelo*, fr. *poil*] (pl. *pèls*); *repèl*, *contrapèl*

pórca, cast. *amelga* (pl. *pórques*)

què, pronom interrogatiu (Ex.: *què vols? no sé què vol*); *què*, pronom relatiu darrera preposició (Ex.: *el martell amb què han clavat això*)

ròssa, subst. fem. [cast. *rocin*, &.] (pl. *ròsses*)

sé, forma del verb *saber*

séc, cast. *pliegue* (pl. *sécs*)

sèu, subst. masc. [cast. *sebo*, fr. *suif*] (pl. *sèus*)

sí, afirmatiu (pl. *sís*)

só, forma del verb *ésser*

sóc, forma del verb *ésser*

sòl, cast. *suelo*, fr. *sol* (pl. *sòls*); *subsòl*

són, forma del verb *ésser*

té, forma del verb *tenir*

ús, subst. masc. (pl. *usos*)

véns, *vénen*, formes del verb *venir*

vés, forma del verb *anar*

véu, forma del perfet del verb *veure*

vós, pronom personal fort (Ex.: *parlen de vós*)

mes, subst. masc. (pl. *mesos*); *mes*, adj. possessiu (pl. de *ma*); *mes*, conj.;

mes, participi passat de *metre*

meu, adj. possessiu (pl. *meus*)

molt, cast. *mucho* (f. *mollta*; pl. m.

molts, f. *moltes*)

mon, adj. possessiu (pl. *mos*)

mora, femeni de *moro* (pl. *mores*)

net, adj. [cast. *limpio*] (f. *neta*; pl. m. *nets*, f. *netes*)

nos, pronom personal feble equivalent a *ens* (Ex.: *Déu nos en guard*)

os, cast. *hueso*, fr. *os* (pl. *ossos*)

ossa, sin. *ossada* (pl. *osses*)

pèl, contracció de la preposició *per* i l'article *el* (pl. *pèls*)

porca, femeni de *porc* (pl. *porques*)

que, pronom relatiu subjecte o complement directe (Ex.: *el nen que plora*; *el vestit que portes*); *que*, adv.

i adj. quantitatiu (Ex.: *que petit! que geni!*); *que*, conjunció (Ex.: *diu que vindrà*)

rossa, femeni de *ros* (pl. *rosses*)

se, pronom reflexiu

sec, cast. *seco* (pl. *secs*); *sec*, forma del verb *seure*

seu, adj. possessiu (pl. *seus*); *seu* subst. fem. (pl. *seus*); *seu*, *seus*, formes del verb *seure*

si, cast. *seno*, fr. *sein* (pl. *sins*); *si*, nom d'una nota musical (pl. *sís*);

si, pronom reflexiu; *si*, conjunció

so, subst. masc. (pl. *sons*)

soc, subst. masc. (pl. *socs*)

sol, cast. *sol*, fr. *soleil* (pl. *sols*); *sol*, adj. (pl. *sòls*); *sol*, *sols*, formes del verb *soler*; *sòls*, adv.

son, subst. masc. i fem. (pl. *sons*);

son, adj. possessiu (pl. *sos*)

te, subst. masc. [cast. *te*, fr. *thé*] (pl. *tes*);

te, nom de la lletra *t* (pl. *tes*); *te*, pronom personal

us, pronom personal

véns, *vénen*, formes del verb *vendre*

ves, forma del verb *veure*

veu, forma del present del verb *veure*; *veu*, subst. fem.

vós, pronom personal feble equivalent a *us* (Ex.: *Déu vos guard*)

5. Per indicar que una *i* o una *u* precedides de vocal no són consonants (com ho són en *noia*, *cauen*)-ni vocals subjuntives (com ho són en *feina*, *causa*), hom les escriu respectivament *ï* i *ü*, posat que no hagin ja de portar l'accent agut per alguna de les tres regles del § 3.

Exemples: *atribuïa*, *atribuïes*, *atribuïen*; — *veïna*, *genuïna*, *heroïna*, *agraïres*, *agraïren*, *beneüt*, *traduïble*, *diürn*, *demiürg*; — *creï*, *creïs*, *creïm*; — *continuitat*, *heroïcitat*, *diürnal*.

Però (sense dièresi): *atribuïem, atribuïeu* (on la *i* ja ha de portar accent segons la regla II del § 3); — *vei, genuí, agrai, agrais* (on la *i* ja ha de portar accent segons la regla I del § 3); — *agraïrem, agraireu, agraiïssim, agraiïssiu* (on la *i* ja ha de portar accent segons la regla II del § 3); — *deïfica, teúrgia* (on la *i* i la *u* ja han de portar accent segons la regla III del § 3).

Excepcions. Hom escriu sense dièresi:

- I. La *i* dels sufixos *isme* i *ista*. Ex.: *egoïsmo, egoïsta, altruïsmo, panteïsta*.
- II. La *i* de les terminacions verbals *ir* i *int*, així com la *i* de les terminacions dels futurs i condicionals dels verbs en *ir*. Ex.: *traduir, traduint, traduiré, traduiria*.
- III. La *i* i la *u* febles darrera *re* i *co* inicials. Ex.: *reïterar, reunir, coincidir*.
- IV. La *u* de les terminacions llatines *us* i *um*. Ex.: *aquarium, harmònum, oïdium, Sírius, triumvir, duumvir*.

Els diftongs creixents *ue, ui* (solament possibles darrera *g* o *q*) són escrits *üe, üi*. Ex.: *següent, exigüitat, freqüent, obliquïtat*.

A - E

6. Els noms terminats en *a* són per regla general femenins. Ex. *dona, nena, neboda, cosina, cigonya, merla, planta, alzina, pruna, veça, muntanya, riera, platja, prada, pedra, sorra, justa, aigua, casa, porta, finestra, escala, taula, cadira, plaça, boca, esquena, cama, causa, cosa, nosa, pluja, la regla, la regna, la cobla, la sutja, la mestra, la conducta, la cova, la petja, la templea*.

Hi ha, però, un nombre considerable de mots masculins acabats en *a* (en llur majoria acabats en *ma*); entre altres, *anagrama, anatema, axioma, cisma, diafragma, dilema, diploma, dogma, drama, emblema, enigma, epigrama, esperma, estigma, idioma, lema, miasma, panorama, poema, prisma, problema, programa, reuma, símptoma, sistema, telegrama, tema, teorema*; — *monarca, patriarca* i els altres en *-arca*; — *herborista, ciclista, egoïsta* i els altres en *-ista*; — *suïcida, homicida* i els altres en *-cida*; — *poeta, profeta, pirata, eremita, sibarita, ilota, nauta, terapeuta, gimnasta, planeta, cometa, papa, pària, apòstata, geometa, trànsfuga, sàtrapa*.

7. Els noms terminats en *e* són per regla general masculins. Ex.: *metge, pare, viatge, espectacle, pacte, espectre, exemple, poble, teatre, centre, ceptre, cedre, cilindre, concepte, compte, dubte, desembre, dissabte, himne, signe, roure, salze, llibre, ambre, arbre, febre, el regle, el regne, el coble, el sutge, el mestre, el conducte, el cove, el petge, el temple*.

Hi ha, però, un nombre considerable de noms femenins acabats en *e*; entre altres, *àgape, barbàrie, base, calvicie, canície, cariàtide, catàstrofe, classe, criàlide, cuspide, diàstole, estigie, el·lipse, espècie, fase, febre, flaire, frase, hecatombe, higiene, hipèrbole, imatge, índole, intempèrie, llebre, mare, mollicie, nàiade, periferie, piràmide, plèiade, progènie, prole, sèrie, silfide, sílice, sinèdoque, sistole, superfície, torre*.

8. El català posseeix alguns adjectius terminats en *a* en el masculí i el femení (quasi tots d'origen erudit), tals *hipòcrita, agrícola, nòmada, indígena, idòlatra, iconoclasta, idiota, homicida* (Cp. § 6, noms masculins en *a*), *belga, celta*.

Els adjectius en *e* són, en canvi, abundantíssims. Ex.: *notable, amable, probable, feble, indeleble, possible, terrible, traduïble, doble, noble, soluble, alegre, cèlebre, júnebre, lúgubre, terrestre, celeste, insigne, infame, unànime, inermes, enorme, informe, multiforme, lledesme, indemne, solemne, bimembre, simple, ximple, immune, perenne, llefre, equestre, il·lustre, bilingüe, exsangüe, salvatge, terotge, lliure, jove, rude*.

Els adjectius en *e* tenen, per regla general, el femení igual al masculí. Els adjectius següents formen el femení canviant la *e* en *a*: *exacte, abstracte, directe* i els altres en *-cte*; — *apte, inepte, corrupte* i els altres en *-pte*; — *duple, triple, quàdruple &. , múltiple* (volent dir que conté dues, tres, quatre &. vegades una quantitat determinada); — *digne, benigne* i els altres en *-gne* (llevat *insigne*); — *agre, altre, ample, aspre, còmode, culte, destre, esquerre, improbe, íntegre, lledesme, llefre, magre, negre, neutre, nostre, omnimode, pigre, pobre, probe, prompte, pulcre, rèprobe, sacre, sinistre, tendre, vague, vernacle, vostre, univalve, bivalve, afille, monofílle, monandre, diandre, &. Els femenins d'aquests adjectius són exacta, apta, dupla, digna, agra, altra, ampla, &.*

Entre els altres adjectius, n'hi ha també d'una sola terminació (Ex.: *gran*) i de dues terminacions (Ex.: *dolç dolça*). En els adjectius de dues terminacions, la forma femenina acaba sempre en *a*. Ex.: *car cara, sencer sencera, sec seca, groc groga, fat fada, net neta, fred freda, àvid àvida, llarg llarga, roig roja, llis llista, gros grossa, petit petita, esquerp esquerpa, balb balba, lent lenta, sord sorda, trist trista, anàleg anàloga, oblic obliqua, cert certa, cru crua, íngenu íngènua, espontani espontània, exigü exigua, corb corba, nou nova, viu viva.*

9. En el verb, la *e* és terminació del present d'indicatiu dels verbs de la segona i tercera conjugació i del present d'infinitiu. Ex.: *corre, omple, obre* (del verb *obrir*), *rebre, admetre, absoldre, vendre, complaure*. En canvi (amb *a*): *pensa, parla, obra* (del verb *obrar*), *pensava, escrivia, deia, pensaria, càpiga, vulga, jóra, haguera*.

10. ORTOGRAFIA COMPARADA. En general, la terminació catalana *a* correspon a la castellana *a*, i la terminació catalana *e*, a les castellanques *e* i *o*. Exemples:

Català	Castellà	Català	Castellà	Català	Castellà
<i>porta</i>	<i>puerta</i>	<i>febre</i>	<i>fiebre</i>	<i>temple</i>	<i>templo</i>
<i>caça</i>	<i>caza</i>	<i>classe</i>	<i>clase</i>	<i>himne</i>	<i>himno</i>
<i>lliura</i>	<i>libra</i>	<i>lliure</i>	<i>libre</i>	<i>llibre</i>	<i>libro</i>
<i>pedra</i>	<i>piedra</i>	<i>pare</i>	<i>padre</i>	<i>objecte</i>	<i>objeto</i>
<i>negra</i>	<i>negra</i>	<i>illustre</i>	<i>ilustre</i>	<i>negre</i>	<i>negro</i>
<i>dogma</i>	<i>dogma</i>	<i>possible</i>	<i>posible</i>	<i>ceptre</i>	<i>cebro</i>

11. Davant la *s* desinència del plural i davant les desinències verbals *s*, *m*, *n* i *n*, no s'escriu mai *a*, sinó *e*. Ex.: *dones* (pl. de *dona*), *alzines* (pl. de *alzina*), *vaques* (pl. de *vaca*), *amigues* (pl. de *amiga*), *places* (pl. de *plaça*), *pluges* (pl. de *pluja*), *axiomes* (pl. de *axioma*), *amples* (pl. de *ampla*) (amb *es* final, com *metges*, pl. de *metge*, *amples*, pl. de *ample*, &.); — *penses, pensen* (sing. 3.ª *pensa*); — *pensaves, pensàvem, pensàveu, pensaven* (sing. 3.ª *pensava*); — *pensaries, pensàriem, pensàrieu, pensàrien* (sing. 3.ª *pensaria*); — *càpigues, càpiguen* (sing. 3.ª *càpiga*); — *pensares, pensàrem, pensàreu, pensàren*.

Es petitíssim el nombre dels noms comuns en *-as*: *atlas, bòreas, càrdias, pàncreas, galimatias, mecenas*.

12. A una *a* forta del primitiu correspon en els derivats una *a* feble; a una *e* forta del primitiu correspon en els derivats una *e* feble. Exemples:

Primitius	Derivats
<i>cau</i>	<i>encauar</i>
<i>creu</i>	<i>encreuar, creueta</i>
<i>taula</i>	<i>taulell, tauler, taulada</i>
<i>teula</i>	<i>teulat, teulada</i>
<i>bla, blana</i>	<i>blanor, ablanir</i>
<i>serè, serena</i>	<i>serenor, asserenar</i>
<i>clar, clara</i>	<i>claror, aclarir</i>
<i>lleuger, lleugera</i>	<i>lleugeresa, alleugerir</i>
<i>carro</i>	<i>carrer, carreta</i>
<i>ferro</i>	<i>ferrer, ferrets</i>

13. En els verbs de la primera conjugació, a una *a* i a una *e* fortes de les formes rizotòniques corresponen respectivament una *a* i una *e* febles en totes les altres formes. Exemples:

Formes rizotòniques	Formes altres
<i>cansa, canses, &</i>	<i>cansem, cansau, cansar, &</i>
<i>pensa, penses, &</i>	<i>ensem, penseu, pensar, &</i>
<i>amaga, amagues, &</i>	<i>amaguem, amagueu, amagar, &</i>
<i>gegema, gegemes, &</i>	<i>geguem, gegueu, gegemar, &</i>
<i>treballa, treballes, &</i>	<i>treballem, treballau, treballar, &</i>
<i>ensella, enselles, &</i>	<i>ensemlem, enselleu, ensellar, &</i>

14. ORTOGRAFIA COMPARADA. En general, a *a* i *e* febles castellanes, inicials o medials, corresponen respectivament *a* i *e* catalanes. Exemples:

Castellà	Català	Castellà	Català
<i>diàfano</i>	<i>diàfan</i>	<i>oxígeno</i>	<i>oxigen</i>
<i>sépalo</i>	<i>sèpal</i>	<i>niquel</i>	<i>niquel</i>
<i>estómago</i>	<i>estómac</i>	<i>sacrilego</i>	<i>sacrilleg</i>
<i>jardín</i>	<i>jardi</i>	<i>servir</i>	<i>servir</i>
<i>astuto</i>	<i>astut</i>	<i>escudo</i>	<i>escut</i>

Excepcions.

I. A *a* castellana correspon *e* catalana:

Castellà	Català	Castellà	Català
<i>acíbar</i>	<i>sèver</i>	<i>Esteban</i>	<i>Esteve</i>
<i>aſeminado</i>	<i>efeminat</i>	<i>gentzaro</i>	<i>genisser</i>
<i>alcázar</i>	<i>alcàsser</i>	<i>huérjano</i>	<i>orje</i>
<i>almogávar</i>	<i>almogàver</i>	<i>jabalina</i>	<i>javelina</i>
<i>amatista</i>	<i>ametista</i>	<i>jalea</i>	<i>gelea</i>
<i>amparar</i>	<i>emparar</i>	<i>Lázaro</i>	<i>Llàtzer</i>
<i>ánade</i>	<i>ànet, ànec</i>	<i>maravilla</i>	<i>meravella</i>
<i>añoranza</i>	<i>enyorança</i>	<i>monasterio</i>	<i>monestir</i>
<i>armino</i>	<i>ermini</i>	<i>órgano</i>	<i>orgue</i>
<i>asamblea</i>	<i>assemblea</i>	<i>rábano</i>	<i>rave</i>
<i>aspillera</i>	<i>espíllera</i>	<i>ráfaga</i>	<i>ràjega</i>
<i>astilla</i>	<i>estella</i>	<i>resplandecer</i>	<i>resplendir</i>
<i>barniz</i>	<i>vernís</i>	<i>sargento</i>	<i>sergent</i>
<i>cáñamo</i>	<i>cànem</i>	<i>satén</i>	<i>setí</i>
<i>cuévano</i>	<i>cove</i>	<i>somalén</i>	<i>sometent</i>
<i>ebanista</i>	<i>ebenista</i>	<i>tálaro</i>	<i>tàlem</i>
<i>espárrago</i>	<i>espàrrec</i>	<i>trabajo</i>	<i>treball</i>
<i>estándarte</i>	<i>estendard</i>	<i>tráfago</i>	<i>tràfec</i>
<i>estarcir</i>	<i>estergir</i>		

II. A *e* castellana correspon *a* catalana:

Castellà	Català	Castellà	Català
<i>abenuz</i>	<i>banús</i>	<i>Cerdeña</i>	<i>Sardenya</i>
<i>arrebatar</i>	<i>arrvatatar</i>	<i>embajada</i>	<i>ambaixada</i>
<i>asesino</i>	<i>assassí</i>	<i>esmeralda</i>	<i>maragda</i>
<i>avería</i>	<i>avaria</i>	<i>letrina</i>	<i>latrina</i>
<i>ceneja</i>	<i>sàneja</i>	<i>mejorana</i>	<i>majorana</i>
<i>cerbatana</i>	<i>sarbatana</i>	<i>rencor</i>	<i>rancor</i>

O - U

15. Hi ha un cert nombre de noms (substantius i adjectius) terminats en *o* i d'altres terminats en *u* no subjuntiva. Aquests conserven la *u* en el femení i els derivats; aquells, en canvi, deixen caure la *o* en llurs femenins i derivats. Exemples:

Primitius (masculins)	Femenins	Derivats
<i>ingenu</i>	<i>ingènua</i>	<i>ingenuïtat</i>
<i>exigu</i>	<i>exigua</i>	<i>exigüïtat</i>
<i>ritu</i>	—	<i>ritual</i>
<i>guerxo</i>	<i>guerxa</i>	<i>guerxesa, guerxar-se</i>
<i>ferro</i>	—	<i>ferrer, ferrar</i>

16. A una *o* forta del primitiu correspon en els derivats una *o* feble; a una *u* forta del primitiu correspon en els derivats una *u* feble. Exemples:

Primitius	Derivats
<i>fort, forta</i>	<i>fortesa, enfortir</i>
<i>curt, curta</i>	<i>curtedat, curtejar</i>
<i>coll</i>	<i>collar, collada</i>
<i>ull</i>	<i>ullet, ullera</i>

Són excepcions aparents d'aquesta regla alguns llatinismes pseudo-derivats de paraules en què una *u* llatina ha estat mudada en *o*, els quals conserven la *u* originària:

Primitius	Derivats	Pseudo-derivats
<i>boca</i>	<i>bocada, bocassa</i>	<i>bucal</i>
<i>dolç</i>	<i>dolçor, endolcir</i>	<i>dulcificar</i>
<i>corb</i>	<i>corbat</i>	<i>curvatura</i>
<i>jonc</i>	<i>joncar, jonquera</i>	<i>juncàcies</i>
<i>forc, forca</i>	<i>forcat, forquilla</i>	<i>bifurcació</i>
<i>món</i>	—	<i>mundà</i>
<i>concurrer</i>	—	<i>concurrent</i>
<i>exclòs</i>	—	<i>exclusió</i>

Cp.: *volcà vulcanisme, ortiga urticària, polvoritzar pulverulent, mostela mustelid, cònsol consular, &*.

17. En els verbs de la primera conjugació, a una *o* i a una *u* fortes de les formes rizotòniques corresponen respectivament una *o* i una *u* febles en totes les altres formes. Exemples:

Formes rizotòniques	Formes altres
<i>gronxa, gronxes, &</i>	<i>gronxem, gronxeu, gronxar, &</i>
<i>punxa, punxes, &</i>	<i>punxem, punxeu, punxar, &</i>
<i>sua, sues, &</i>	<i>suem, sueu, suar, &</i>
<i>lloa, lloes, &</i>	<i>lloem, lloeu, lloar, &</i>
<i>voga, vogues, &</i>	<i>voguem, vogueu, vogar, &</i>
<i>juga, jugues, &</i>	<i>juguem, jugueu, jugar, &</i>

18. ORTOGRAFIA COMPARADA. En general, a o i a u febles castellanes, inicials o medials, corresponen respectivament o i u catalanes. Exemples:

Castellà	Català	Castellà	Català
<i>hidrófobo</i>	<i>hidròfob</i>	<i>pròfugo</i>	<i>pròfug</i>
<i>paràbola</i>	<i>paràbola</i>	<i>fórmula</i>	<i>fórmula</i>
<i>oreja</i>	<i>orella</i>	<i>mujer</i>	<i>muller</i>
<i>contento</i>	<i>content</i>	<i>humilde</i>	<i>humil</i>
<i>hormiga</i>	<i>formiga</i>	<i>tumulto</i>	<i>tumult</i>
<i>sostener</i>	<i>sostenir</i>	<i>suspender</i>	<i>suspèndre</i>

Excepcions.

I. A u castellana correspon o catalana:

Castellà	Català	Castellà	Català
<i>ajuar</i>	<i>aixovar</i>	<i>juglar</i>	<i>joglar</i>
<i>aturdir</i>	<i>atordir</i>	<i>juventud</i>	<i>joventut</i>
<i>aturrullar</i>	<i>atorrollar</i>	<i>láculo</i>	<i>llàcol</i>
<i>brújula</i>	<i>brúixola</i>	<i>muñón</i>	<i>monyó</i>
<i>capítulo</i>	<i>capítol</i>	<i>nurir</i>	<i>nodrir</i>
<i>cartulina</i>	<i>cartolina</i>	<i>pulir</i>	<i>polir</i>
<i>cíngulo</i>	<i>cíngol</i>	<i>pulverizar</i>	<i>polvoritzar</i>
<i>círculo</i>	<i>círcol</i>	<i>resurgir</i>	<i>ressorgir</i>
<i>cónsul</i>	<i>cònsol</i>	<i>rubí</i>	<i>robí</i>
<i>cubrir</i>	<i>cobrir</i>	<i>ruín</i>	<i>roí</i>
<i>cumblir</i>	<i>complir</i>	<i>sufrir</i>	<i>sofrir</i>
<i>escabullirse</i>	<i>escapolir-se</i>	<i>urgir</i>	<i>sorgir</i>
<i>escrúpulo</i>	<i>escrúpol</i>	<i>surir</i>	<i>assortir</i>
<i>escupir</i>	<i>escopir</i>	<i>suspiro</i>	<i>sospir</i>
<i>esdrújulo</i>	<i>esdrúixol</i>	<i>título</i>	<i>títol</i>
<i>furúnculo</i>	<i>furóncol</i>	<i>tullirse</i>	<i>tolir-se</i>
<i>gubernamental</i>	<i>governamental</i>	<i>turrón</i>	<i>torró</i>
<i>Juan</i>	<i>Joan</i>	<i>urdir</i>	<i>ordir</i>

II. A o castellana correspon u catalana:

Castellà	Català	Castellà	Català
<i>bofetada</i>	<i>bufetada</i>	<i>soportar</i>	<i>suportar</i>
<i>monjaña</i>	<i>muntanya</i>	<i>tormento</i>	<i>turment</i>
<i>sobornar</i>	<i>subornar</i>	<i>zahorí</i>	<i>saurí</i>
<i>sojocar</i>	<i>sujoçar</i>		

B - P

19. Davant consonant:

α. En principi de paraula, hom escriu *ab*, *ob*, *sub* (amb *b*) i *cap* (amb *p*).

Exemples:

abdomen, *abdicar*, *abjecció*, *abjurar*, *absència*, *absorbir*, *abstracte*, *abscissa*, *abstemi*, *absurd*;

objecte, *obscur*, *obsequi*, *observar*, *obstacle*, *obtenir*, *obtús*, *obcecació*, *obstinació*, *obstrucció*;

subdivisió, *subjecte*, *subjuntiu*, *submergir*, *submissió*, *subministrar*, *subsistir*, *substància*, *subterfugi*, *subvenció*;

capçal, *capficar*, *capgirar*, *captar*, *captivar*, *captèner*.

Excepcions: *apte, apnea*; — *optar, opció, òptic, òptim*; — *cabdal, cabdell, cabdill*.

β. Abstracció feta d'aquestes síl·labes inicials, tenim:

pt: — *acceptar, precepte, adoptar, cripta, adepte, corrupte, heptàgon*. Excepcions: *dissabte, dubte, sobte*.

pc: — *inèpcia, adopció, erupció, corrupció*.

ps: — *clepsa, catalèpsia, eclipsi, copsar*.

pn: — *hipnòtic*.

bd: — *hebdomadari, molibdèn, rabdologia*.

20. En fi de paraula, hom escriu per regla general *p*. Ex. *cap, pap, rep, cep, tip, macip, cop, còp, llop, ciclop, miop, esclop, xarop, cup, xarrup, escup*; — *talp, palp*; — *esquerp, serp*; — *camp, romp, llamp, tremp*.

Excepcions. Hom escriu *b*:

I. Darrera consonant, en aquells mots els femenins i els derivats dels quals presenten una *b*: *balb (balba, embalbir), calb (calba, encalbir), bulb (bulbós)*; — *corb (corba, encorbar), corb (corbera, corbató), acerb (acerba, acerbitat), superb (superba, ensuperbir), orb (orba, orbetat), destorb (destorbar)*; — *tomb (tombar)*; — així mateix *alarb, barb, torb, rumb, amb* (preposició).

II. Darrera vocal, en els mots en *-job* (f. *-joba*), com *hidròjob*; en els mots en *-síllab*, com *monosíllab*; i en els mots *adob, aljub, arab, baobab, club, cub* (=cast. *cubo*, fr. *cube*), *enxub, gàlib, nabab, tub*.

B - V

21. Davant *l* i *r*, hom no escriu mai *v*, sinó *b*. Ex.: *bla, problema, ablatiu, poble, braç, rebre, cobrir, pobre*.

Cadavre és una grafia dolenta: la forma correcta és *cadàver*.

22. Dins les diferents formes d'un mateix mot i dins els mots d'una mateixa família, la consonant labial que alterna amb una *u* és la *v*, i la que alterna amb una *p* o amb una *b* pronunciada *p* és la *b*. Exemples:

<i>nou</i>	<i>nova</i> ; — <i>novell, renovar</i>
<i>tou</i>	<i>tova</i> ; — <i>tovor, estovar</i>
<i>escriu, escriure</i>	<i>escrivint, escrivim</i> ; — <i>escrivà, escrivent</i>
<i>beu, beure</i>	<i>bevent, bevem</i> ; — <i>bevedor, beverri</i>
<i>mou, moure</i>	<i>movent, movem</i> ; — <i>moviment</i>
<i>hauré</i>	<i>haver, havent</i>
<i>blau</i>	<i>blava</i> ; — <i>blavor, emblavir, blavejar</i>
<i>neu</i>	<i>nevar</i>
<i>corb</i>	<i>corba</i> ; — <i>encorbar</i>
<i>corb</i>	<i>corbera, corbató</i>
<i>enxub</i>	<i>enxubat</i>
<i>sap, saps</i>	<i>saber, sabem</i> ; — <i>saberu</i>
<i>llop</i>	<i>lloba</i> ; — <i>llobet</i>
<i>estrep</i>	<i>estrebada</i>
<i>cap</i>	<i>cabota, acabar</i>
<i>cup</i>	<i>cubell</i>

En alguns casos, a una *b* o *v* dels primitius, corresponen respectivament *v* i *b* en els pseudo-derivats (Cp. § 16):

Primitius	Derivats	Pseudo-derivats
<i>corb, corba</i>	<i>encorbar</i>	<i>curvatura, curvilini</i>
<i>corb</i>	<i>corbera, corbató</i>	<i>còrvids</i>
<i>calb, calba</i>	<i>encalbir</i>	<i>calvicie, decalvar</i>
<i>berruga</i>	<i>aberrugat</i>	<i>verrucària</i>
	—	<i>verbenàcies</i>
<i>provar</i>	<i>provança, provatura</i>	<i>probable</i>
<i>java</i>	<i>javó, javera</i>	<i>jabàcies</i>
<i>avet</i>	<i>avetosa, avetar</i>	<i>abietina</i>
<i>llavi</i>	—	<i>labial</i>
<i>nuu, núvol</i>	<i>nuvolada, ennuvolat-se</i>	<i>nubècula</i>
<i>deure</i>	—	<i>dèbit</i>
<i>sèu</i>	—	<i>sebaci</i>

Notem *saber, saberut, sabent*, &.; però *savi, saviesa*.

23. ORTOGRAFIA COMPARADA. En general, a *b* i *v* castellanes corresponen respectivament *b* i *v* (o *u*) catalanes:

Castellà	Català	Castellà	Català
<i>bueno</i>	<i>bo</i>	<i>vino</i>	<i>vi</i>
<i>bolsa</i>	<i>bossa</i>	<i>viento</i>	<i>vent</i>
<i>saber</i>	<i>saber</i>	<i>vida</i>	<i>vida</i>
<i>jabón</i>	<i>sabó</i>	<i>avanzar</i>	<i>avançar</i>
<i>acabar</i>	<i>acabar</i>	<i>favor</i>	<i>favor</i>
<i>trabajo</i>	<i>treball</i>	<i>mueve</i>	<i>mou</i>

Excepcions.

I. A *b* castellana correspon *v* (o *u*) catalana:

Castellà	Català	Castellà	Català
<i>abarca</i>	<i>avarca</i>	<i>escribir</i>	<i>escriure</i>
<i>abeto</i>	<i>avet</i>	<i>Esteban</i>	<i>Esteve</i>
<i>aborrecer</i>	<i>avorrir</i>	<i>gabacho</i>	<i>gavatx</i>
<i>abortar</i>	<i>avortar, avortir</i>	<i>gabán</i>	<i>gavany</i>
<i>abuelo</i>	<i>avi</i>	<i>gabarra</i>	<i>gavarra</i>
<i>acibar</i>	<i>sèver</i>	<i>gleba</i>	<i>gleva</i>
<i>alcoba</i>	<i>alcova</i>	<i>gobernar</i>	<i>governar</i>
<i>almadraba</i>	<i>almadrava</i>	<i>grabar</i>	<i>gravar</i>
<i>almibar</i>	<i>almivar</i>	<i>haba</i>	<i>java</i>
<i>arrabal</i>	<i>raval</i>	<i>Habana</i>	<i>Havana</i>
<i>arrebatar</i>	<i>arravatar</i>	<i>haber</i>	<i>haver</i>
<i>arroba</i>	<i>arrova, rova</i>	<i>hebillá</i>	<i>sivella</i>
<i>baba</i>	<i>bava</i>	<i>jabalina</i>	<i>javelina</i>
<i>beber</i>	<i>beure</i>	<i>labio</i>	<i>llavi</i>
<i>carabela</i>	<i>caravel·la</i>	<i>nube</i>	<i>nuu arc., núvol</i>
<i>cascabel</i>	<i>cascavell</i>	<i>pabellón</i>	<i>pavelló</i>
<i>cabalgar</i>	<i>cavalcar</i>	<i>prueba</i>	<i>prova</i>
<i>caballo</i>	<i>cavall</i>	<i>rábano</i>	<i>rave</i>
<i>cobarde</i>	<i>covará</i>	<i>sabina</i>	<i>savina, sivina</i>
<i>Córdoba</i>	<i>Córdova</i>	<i>sabio</i>	<i>savi</i>
<i>criba</i>	<i>crivell</i>	<i>sèbo</i>	<i>sèu</i>
<i>chabacano</i>	<i>xavacà</i>	<i>tábano</i>	<i>tavà</i>
<i>deber</i>	<i>deure</i>	<i>taberna</i>	<i>taverna</i>
<i>despabilado</i>	<i>espavilat</i>	<i>traba</i>	<i>trava</i>
<i>escobillón</i>	<i>escovilló</i>	<i>trébol</i>	<i>trèvol</i>

<i>abogado</i>	<i>advocat</i>	<i>barniz</i>	<i>vernís</i>
<i>cambio</i>	<i>canvi</i>	<i>bermellón</i>	<i>vermelló</i>
<i>embestir</i>	<i>envestir</i>	<i>boga</i>	<i>voga</i>
<i>esbelto</i>	<i>esvelt</i>	<i>bogar</i>	<i>vogar</i>
<i>galbana</i>	<i>galvana</i>	<i>bóveda</i>	<i>volta</i>
<i>serba</i>	<i>serva</i>	<i>buire</i>	<i>voltor</i>

A la terminació verbal castellana *-aba* (*hablaba*) correspon la terminació catalana *-ava* (*parlava*).

II. A *v* castellana correspon *b* catalana:

Castellà	Català	Castellà	Català
<i>devanar</i>	<i>debanar</i>	<i>vaho</i>	<i>baf</i>
<i>móvil</i>	<i>mòbil</i>	<i>vaina</i>	<i>beina</i>
<i>reventar</i>	<i>rebutar</i>	<i>varón</i>	<i>baró</i>
<i>revolcar</i>	<i>rebolcar</i>	<i>vellón</i>	<i>billó</i>
<i>savia</i>	<i>saba</i>	<i>venda</i>	<i>benà</i>
		<i>verbena</i>	<i>berbena</i>
<i>calvo, calva</i>	<i>calb, calba</i>	<i>verruja</i>	<i>berruga</i>
<i>convoy</i>	<i>comboi</i>	<i>viga</i>	<i>biga</i>
<i>cuervo</i>	<i>corb</i>	<i>vislumbre</i>	<i>besllum</i>
<i>curvo, curva</i>	<i>corb, corba</i>	<i>vivac</i>	<i>bivac</i>
<i>desenvuelto</i>	<i>desimbolt</i>	<i>volcar</i>	<i>bolcar</i>

CE, CI, Ç

24. Hi ha un nombre considerable de mots d'origen llatí i de mots presos d'altres llengües, en els quals el so de *s* sorda (reflex d'una *c* originària) és representat per *c* davant *e, i*:

acer, aci,
baci, balancé, barcella, beaces, bocí,
calcida, calcigar, cancell, capciró, càrcer, ceba subst. f., *cec* (f. *cega*), *cel,*
cella (=cast. *ceja*), *celler* (=cast. *bodega*), *cedra, cent* (=cast. *ciento*), *centella,*
cenyir, cep, cer (o *acer*), *cera, cerç, cercar, cercella, cerceta, cèrcol, cerfull,*
cerra (=cast. *cerda*), *cerro, cert, cervell, cérvol, cigala, cigar, cigarreta, cigo-*
nya, cigró, cim, cimbell, ciment, cinc, cingla, cingle, cinta, cirera, ciri, cisa,
cisell, cistell, ciutat, civada, civera, civet, concebre,
encendre, encens, encetar, encis,
farcell, farcir,
macip, mercè,
ocell,
parcer, percebre, poncella, poncem, poncir, porcell, porcellana,
sencer,
tòrcer,
vèncer, vencill.

25. La *c* davant *e* i *i* és freqüentíssima en mots presos del llatí i del grec, en els quals mots serveix de transcripció d'una *c* o d'una *t* llatines o d'una *x* grega. Els mots corresponents castellans presenten igualment *c*; els italians, *c* o *z*; els francesos i anglesos, *c* o *t*. Exemples:

Català	Castellà	Italià	Francès	Anglès
celebritat	celebridada	celebrità	célébrité	celebrity
societat	sociedad	società	société	society
recitar	recitar	recitare	réciter	recite
precedent	precedente	precedente	précédent	precedent
cefàlic	cefàlico	cefàlico	céphalique	cephalic
cianogen	cianógeno	cianogeno	cyanogène	cyanogen
cíclic	cíclico	cíclico	cyclique	cyclic
cedre	cedro	cedro	cèdre	cedar
acceptar	aceptar	accettare	accepter	accept
succint	sucinto	succinto	succinct	succinct
descendir	descender	discendere	descendre	descend
escena	escena	scena	scène	scene
gràcia	gracia	grazia	grâce	grace
inèrcia	inerzia	inerzia	inertie	inertia
negació	negación	negazione	négation	negation
nació	nación	nazione	nation	nation
posició	posición	posizione	position	position
atribució	atribución	attribuzione	attribution	attribution
atracció	atracción	attrazione	attraction	attraction
erecció	erección	erezione	érection	erection
precaució	precaución	precauzione	précaution	precaution

26. Hi ha un nombre considerable de mots d'origen llatí i de mots presos del castellà, francès, &., en els quals el so de s sorda (reflex de *c*, *ce*, *ci*, *ti*, &., llatins, de *c* o *z* castellana, de *c* francesa, &.) és representat per la lletra ç. Són:

I. Els mots derivats formats amb els sufixos *-ança* i *-ença*. Ex.: *enyorança*, *esperança*, *fermança*, *naixença*, *temença*, *creença*. Però: *cansa*, *dansa*, *pena*, *defensa*, &.

II. *acunçar*; — *agençar*; — *alçar*, *exalçar*, *realçar*, *alçària*, &; — *amençar* (o *mençar*); — *arboç*; — *arç* (nom de planta); — *arçó*; — *argenç*; — *arromançar*; — *arronçar*; — *avançar*; — *avenç*, *avençar*, &;

balanç, *balança*; — *balbuç*; — *balç*; — *beç* (nom de planta); — *boç*, *boçal*; — *braç*, *abraçar*, &;

ça (adv.), *deçà*, *ençà*; — *cabeç*, *cabeça*; — *caçar*, *percaçar*, *caça*, &; — *calç* (=cast. *cal*); — *calça*, *calçó*, *calçotets*, &; — *calçar*, *descalçar*, *descalç*, &; — *cançó*; — *capça* (de col, de bròquil), *capçal*, *capçana*, *capçó*, *capçar*, *escapçar*; — *cerç*; — *ço* pron., *açó*; — *començar*; — *comerç*; — *cuguç*; — *curaçao* (port.); — *destroçar*, *destroça*; — *dolç* (=cast. *dulce*); — *dreçar*, *adreçar*, *endreçar*, *redreçar*, &;

encalçar; — *eriçó*, *eriçar*; — *escorç* (ital.); — *escorça*; — *escorçó*; — *escurçar*; — *esmerçar*; — *esquinçar*; — *estruç*; — *esvinçar-se*;

faç (=cast. *faz*), *façana*; — *falç* (=cast. *hoz*), *falçó*; — *força*, *forçar*, *esforçar*, &; — França;

glaç, *glaçar*;

jaç, *jaça*, *ajaçar*; — *jonça*;

llaç, *enllaçar*, &; — *llança*, *llançar*, *llençar*; — *llenç*, *llençol*; — *lliç* (=castellà *lizo*); — *lliça* (=cast. *liza*); — *lliçó*; — *lluç*;

maç (sin. *manat*); — *maça* (=cast. *maza*); — *mançanilla* (cast.); — *març* (=cast. *marzo*);

novençà;

parçoner; — *peça*; — *pedaç*, *apedaçar*, *espedaçar*; — *pinça*; — *pitança*; — *plaça*, *desplaçar*, *emplaçar*, &; — *plançó*, *aplançonar*; — *ponçó* (fr.); — Provença; — *puça*;

raça;

solaç (=cast. *solaz*);

terç, *terça*; — *terliç*; — *torçar*, *torçó*; — *traç*, *traçar*, *atraçar*, *traça*;

unça;

variça; — *veça* subst. f.; — *vençó*.

Els adjectius llatins en *-x* (genitiu *-cis*) passen al català escrits amb *ç* final.
Exemples:

Llatí	Castellà	Italià	Català
<i>audax, audacis</i>	<i>audaz</i>	<i>audace</i>	<i>audaç</i>
<i>capax, capacis</i>	<i>capaz</i>	<i>capace</i>	<i>capaç</i>
<i>verax, veracis</i>	<i>veraz</i>	<i>verace</i>	<i>veraç</i>
<i>felix, felicitis</i>	<i>feliz</i>	<i>felice</i>	<i>feliç</i>
<i>atrox, atrocis</i>	<i>atroz</i>	<i>atroce</i>	<i>atroç</i>

27. Dins les diferents formes d'un mateix mot i dins els mots d'una mateixa família, *c* pronunciada *s* alterna amb *ç* (no amb *s* o *ss*) i vice-versa. Exemples:

<i>vèncer</i> ; — <i>venciment</i> <i>tòrcer</i>	<i>venç</i> , <i>vençut</i> <i>torç</i>
<i>dolç</i> , <i>dolça</i> ; — <i>dolçor</i> <i>solaç</i>	<i>dolces</i> ; — <i>dolcesa</i> , <i>endolcir</i> <i>solacivol</i>
<i>balança</i> ; — <i>balançó</i>	<i>balances</i> ; — <i>balancejar</i>
<i>arboç</i> ; — <i>arboçar</i>	<i>arboçer</i> , <i>arboçada</i>
<i>caçar</i> ; — <i>caça</i>	<i>cacem</i> ; — <i>cacera</i>
<i>dreçar</i>	<i>dreçera</i>
<i>calç</i>	<i>calcinaire</i>
<i>França</i>	<i>francès</i>
<i>parença</i> ; — <i>parençós</i>	<i>parencer</i> , <i>parenceria</i>

28. ORTOGRAFIA COMPARADA. A *c* i *ç* catalanes corresponen en general *c* i *z* castellanes. Exemples:

Català	Castellà	Català	Castellà
<i>cel</i>	<i>cielo</i>	<i>dolç</i>	<i>dulce</i>
<i>cent</i>	<i>ciento</i>	<i>braç</i>	<i>brazo</i>
<i>cinc</i>	<i>cinco</i>	<i>esforç</i>	<i>esfuerzo</i>
<i>ciutat</i>	<i>ciudad</i>	<i>plaça</i>	<i>plaza</i>
<i>encendre</i>	<i>encender</i>	<i>caçar</i>	<i>cazar</i>
<i>vèncer</i>	<i>vençer</i>	<i>balança</i>	<i>balanza</i>

Cp. §§ 24, 25 i 26.

Però hi ha, en canvi, un gran nombre de mots castellans amb *c* i *z* a les quals corresponen en català *s* o *ss*:

Castellà	Català	Castellà	Català
<i>abenuz</i>	<i>banús</i>	<i>azúcar</i>	<i>sucre</i>
<i>acequia</i>	<i>sèquia</i>	<i>azucena</i>	<i>assutzena</i>
<i>acíbar</i>	<i>sèver</i>	<i>azud</i>	<i>assud</i>
<i>agraz</i>	<i>agràs</i>	<i>azufre</i>	<i>sofre</i>
<i>albornoz</i>	<i>barnús</i>	<i>barniz</i>	<i>vernís</i>
<i>alcázar</i>	<i>alcàsser</i>	<i>bizcocho</i>	<i>bescuit</i>
<i>alcuzcuz</i>	<i>cuscús</i>	<i>biznieto</i>	<i>bessnèt</i>
<i>aljérez</i>	<i>alferes</i>	<i>borceguí</i>	<i>borseguí</i>
<i>almotacén</i>	<i>mostassà</i>	<i>buzo</i>	<i>bus</i>
<i>altramuz</i>	<i>tramús</i>	<i>cadarzo</i>	<i>cadars</i>
<i>arcabuz</i>	<i>arcabús</i>	<i>cahiz</i>	<i>cafís</i>
<i>arroz</i>	<i>arròs</i>	<i>capataz</i>	<i>capatàs</i>
<i>atarazana</i>	<i>drassana</i>	<i>capalo</i>	<i>cabàs</i>
<i>azajale</i>	<i>sajala</i>	<i>carroza</i>	<i>carrossa</i>
<i>azajrán</i>	<i>sajrà</i>	<i>cartapacio</i>	<i>cartipàs</i>
<i>azote</i>	<i>assot</i>	<i>cazuela</i>	<i>assola</i>

cedazo	sedàs	pinzón	pinsà
ceneja	sanefa	pizarra	pissarra
centinela	sentinella	pòliza	pòlissa
cequí	sequí	regaliza	regalèssia
cerbatana	sarbatana	rizo, arrizar	ris, arrissar
Cerdeña	Sardenya	rocín	rossí
cerrajero	serraller	tapiz	tapís
cimitarra	simitarra	taza	tassa
Còrcega	Còrsega	tozudo	tossut
corcel	corser	trozo	tros
cuarzo	quars	zafareche	safaretx
danza	dansa	zajiro	safir
disfrazar	disfressar	zajra	sajra
escaramuza	escaramussa	zaga	saga
escarcela	escarsella	zagal	sagal
gamuza	camussa	zahori	sauri
garza	garsa	zamarra	samarra
gazusa	cassussa	zambomba	simbomba
genizaro	genisser	zanahoria	sajanòria
izar	hissar	zancajoso	sancallós
izquierdo	esquerre	zapa	sapa
jazmín	gessamí	zapato	sabata
lápiz	llapis	zarabanda	sarabanda
macizo	massís	zaragata	saragata
matiz	matís	zaragatona	saragatona
matraz	matràs	zaraguèlles	saraguèlles
mazapan	massapà	zarpar	salpar
mazmorra	masmorra	zarza	sarsa
mezcla	mescla	zócalo	sòcol
mezquino	mesquí	zozobra	sotsobre
mezquita	mesquita	zueco	soc
monzón	monsó	zumaque	sumac
mozo	mozzo	zurra	surra
orzar	orsar	zurrón	sarró

Als sufixos de derivació -azo, -aza (-az-), -izo, -iza (-iz-), -uzo, -uza (-uz-), -dizo, -diza, corresponen en català -às, -assa (-ass-), -ís, -issa (-iss-), -ús, -ussa (-uss-), -dís, -dissa:

canemàs (der. de cànem) cañamazo, cuirassa (der. de cuir) coraza, eugassada (der. de euga), vergassada (der. de verga), enjogassat (der. de joc), herbasar (der. de herba), adobassar (der. de adobar), esclafassar (der. de esclafar), allargassar (der. de allargar), estiregassar (der. de estirar), esfilegassar (der. de fil), colomassa (der. de colom), pinassa (der. de pi); així mateix carbassa, fogassa, rabassa, mostassa, terrassa, escarràs, embarassar, &;

hortalissa (der. de hort) hortaliza, carnisser (der. de carn) carnicero, arbrissó (der. de arbre), nodrissó (der. de nodrir), borriçol (der. de borra), plomissol (der. de ploma), bordissenc (der. de bord), crostisser (der. de crosta), pelisser (der. de pell), fugisser (der. de fugir), batisser (der. de batre), peguissaire (der. de pegar), languissar (der. de fang), roquissar (der. de roc), pobrissalla (der. de pobre), llardissós (der. de llard), lluçor (der. de lluir), esplanissada (der. de pla), adormissar (der. de adormir), capissar (der. de capir), esgroguissar (der. de groc), esclarissar (der. de clar), esplomissar (der. de ploma), terrissa (der. de terra), carbonissa (der. de carbó), pallissa (der. de palla), canyís (der. de canya), pedris (der. de pedra), degotis (der. de degotar); així mateix panís, palpis, pastís, vernís, mestís, calís, garbissos, granissa, bardissa, llonganissa, &;

gentussa (der. de gent) gentuza, carnussa (der. de carn) carnuza, batussa (der. de batre), pelussa (der. de pel), pallús (der. de palla), cantussar (der. de cantar), mamussar (der. de mamar), menjussar (der. de menjar), escanyussar-se, (der. de escanyar), rentussajar (der. de rentar);

esfulladis (der. de *esfullar*), *fonedis* (der. de *fondre*), *enyoradis* (der. de *enyorar*);
compradissa (der. de *comprar*), *cridadissa* (der. de *cridar*), *bellugadissa* (der. de *bellugar*).

C - G

29. Davant consonant:

cc: — *accent, accelerar, acció, occident, succés, succint, cocció, dicció, projecció, conducció.*

ct: — *pacte, arquitecte, delicta, docte, producte, tractat, amicta, olfactori.*

cs: — *dacsa, facsíml, fúcsia, fucsina, sacsar, sacsó.*

cz: — *eczema.*

gm: — *fragment, estigma, augment, diafragma, estalagmita, pigmeu. Excepcions: acme, dracma.*

gn: — *digne, sagnar, regne, cognom, magne, magnòlia, diagnosi, igni, ignominia, impregnar, impugnar, lignit, maligne. Excepcions: aràcnid, estricnina, icnèumon, icnografia, tècnic.*

gd: — *maragda, amigdala, Magdalena. Excepcions: anècdota, sinèdoque.*

gg: — *suggerir.*

30. En fi de paraula, hom escriu per regla general *c*. Ex.: *sac, drac, buirac, manyac, sec, rec, rebrec, doblec, arec, dormilec, ric, amic, fredolic, pessic, poc, groc, xaloc, manyoc, feixuc, poruc, rústec, préssec, túixec, aràbic, públic, equívoc, estómac*; — *desfalc, folc*; — *arc, forc, corc*; — *blanc, trenc, blavenc*; — *fresc, fosc, bosc.*

Excepcions. Hom escriu *g*:

I. Darrera consonant, en aquells mots els femenins i els derivats dels quals presenten una *g*: *alberg* (*albergar*), *amarg* (*amarga, amargós*), *gorg* (*engorgar*), *llarg* (*llarga, llargària, allargar*), *soberg* (*soberga, soberguejar*), *xamberg* (*aixambergat*), *demiürg* (*demiürgia*), *dramaturg* (*dramatürgia*), *taumaturg* (*taumatürgia*); — *sang* (*sangonós*), *oblong* (*oblonga*), *fang* (*fangós, fanguera*), *dring* (*dringar*), *dijtong* (*dijtongar*); — així mateix *burg, exerg, pigarg, areng, rang* (=cast. *rango*), *reng, miting, púding*.

II. Darrera vocal, en els mots en *-fag*, com *zoòfag, sarcòfag*, en els mots en *-fug*, com *centrífug, febrífug*, en els mots en *-leg*, com *pròleg, anàleg, sacríleg*, i en els mots *demagog, pedagog, hidrógog, tussilag, estrateg, naufrag, ossífrag, pèlag, mucílag, cartílag, areòpag, càstig, pròdig, pèmfíg, bulldog, grog* (nom d'una beguda).

D - T

31. Davant consonant:

α. En principi de paraula, hom escriu *ad* (amb *d*). Ex.: *addició, adjacent, adjectiu, adjudicar, adjunt, adjutori, adminicle, admirar, adscriure, adverar, adverbi, advocat.*

Excepcions: *allas, atlàntic, atleta, atmosfera*, i davant *z*: *atzavara, atzerola, atzempla, atzur, &*.

β. Abstracció feta d'aquesta síl·laba inicial, hom escriu generalment *t*:
tg: — viatge, heretge, suitge, petge.
tj: — platja, viatjar, jutjar.
ill: — espalla, ametlla, guatlla, esquillar, vetlla, motlle, bitlla.
tm: — aritmètica, logarítme, etmoide, ritme, sotmetre. Excepció: *cadmi*.
tn: — colna, reguinar, ètnic. Excepció: *equidnïd*.
ts: — potser, lletsó, sotsobre.
tz: — esquitxar, cartutxera, despatxar, tatxar, reprotxar.
tz: — dotze, tretze, guitza, horitzó, Llätzer, sutze.

32. En fi de paraula, hom escriu per regla general *t*. Ex.: *prat, fat, posat, set, parel, net, nèt, petit, florit, nebot, brot, illot, brut, miut, orellut, àpat, vimet, inèdit, antiòdot*; — *alt, malalt, empelt, esvelt, molt, tumult*; — *art, fart, cert, curt, conhort, fort*; — *sant, elegant, evident, lluent, quint, pont, font, punt*; — *ast, ferest, rebost, ajust, post*; — *text, pretext, mixt*.

Excepcions. Hom escriu *d*:

I. Darrera consonant, en aquells mots els femenins i els derivats dels quals presenten una *d*: *anacard (anacardi), bastard (bastarda), esguard (esguardar), llard (llardó, enllardar), tard (tardar, tardor), verd (verda, verdejar), gerd (gerda), bord (borða, bordegàs), sord (sorða, sordesa), record (recordar), acord (acordar), absurd (absurda)*; així mateix *barà, carà, dard, nard, baiard, baluard, blanxard, estendard, isarà, lleopard; moscard, vellard (f. vellarda), testard (f. testarda)* i els altres derivats en *-ard*; *bord (=cast. bordo), babord, estribord, lord, nord, tord (nom d'ocell) — cald (calda, caldejar), ribald (ribalda), herald (heraldica)*; — *gormand (gormanda), nefand (nejanda), educand (educanda), examinand (examinanda)* i els altres derivats en *-and (f. -anda)*, així com *sumand, multiplicand; estupend (estupenda), reverend (reverenda)*, així com *minuend, subtrahend, dividend; fecund (fecunda), immund (immunda), iracund (iracunda), moribund, medítabund, nauseabund, profund, rotund, vagabund, &*; així mateix *gland*. — Notem *gran (malgrat grandesa, engrandir)*.

II. Darrera vocal, en els mots plans els femenins i els derivats dels quals presenten una *d*: *retrograd (retrograda), àcid (acida, acidesa), càndid (càndida, candidesa), òxid (oxidar)*; així mateix: *àspid, bòlid, anhidrid, anèlid, aràcnid, lepòrid, lemúrid, &*.

III. Darrera vocal, en els noms femenins en *-etud* i *-itud*, com *quietud, sollicitud*, i en *alcaid, aldehyd, almud, assud, caid, fluid, fred, quid, sud*.

G - J

33. Davant *e* i *i*, hom escriu per regla general *g*. Ex.: *gelar, gener, germà, geni, gent, genoll, germen, gep, geografia, gerani, ginesta, ginebre, argent, marge, origen, nitrogen, canonge, neuralgia, astrologia, restringir, infringir, distingir, pluges, enveges, passegen, vegi*; — *viatge, metge, jutge, viatgi*.

Excepcions. Hom escriu *j*:

I. Davant *ec* i *ect*. Ex.: *abjecte, projecte, injectar, subjecció, injecció, adjectiu*.

II. En els mots següents: *jeia, jeure, jerarquia, jeroglífic, jejúnium, jersei, majestat* i alguns noms propis, com *Jesús (jesuïta, &.), Jeroni (o Jerònim), Jeremies, Jerusalem, Jehová*.

H

34. Els mots catalans provinents de mots llatins amb *h* conserven generalment aquesta *h* (Ex.: llatí *hospitālis*: cat. *hostal*), i hom manté així mateix la *h* originària en els mots presos del llatí i altres llengües (*hospital*, *alcohol*, *menhir*) i transcriu l'esperit aspre per *h* en els manlleus fets al grec (*hemistiqui* ἡμιστίχιον). Exemples:

hostal (de *hospitālis*), *haver* (de *habere*), *ham* (de *hamus*), *herba* (de *herba*), *hereu* (de *hæres*), *hivern* (de *hibernus*), *ho* (de *hoc*), *home* (de *homo*), *hora* (de *hora*), *hort* (de *hortus*), *host* (de *hostis*), *ahir* (de *heri*). Hom escriu, però, sense *h*: *Espanya* (de *Hispania*), *oreneta* (de *hirundo*), *ordi* (de *hordeum*), *eura* (de *hedera*):

hàbil, *habitar*, *hèrnia*, *història*, *homicida*, *honest*, *honor*, *hospital*, *horror*, *humà*, *humor*, *humil*; *adherència*, *dehiscent*, *exhalar*, *exhumar*, *inexhaurible*, *conhort*, *cohesió*, *inherent*, *inhumà*, *prohibir*, *subhasta*, *transhumant*, *vehicle*, *anihilar*; — *harem* (àrab), *hègira* (àrab), *hurra* (angl.), *handicap* (angl.), *hulla* (fr.), *hotel* (fr.);

harmonia, *hecatombe*, *hectòmetre*, *hegemonia*, *hellènic*, *helmit*, *hemicicle*, *hemorràgia*, *hendecasil·lab*, *heptàgon*, *heroi*, *heterodox*, *hexàgon*, *homogeni*, *hidrogen*, *higiene*, *hipèrbole*, *hipòtesi*, *horografia* (de ὄρα) [però *orografia* (de ὄρος)].

35. ORTOGRAFIA COMPARADA. Són rars els casos en què el català i el castellà discrepen en l'ús de la *h* (abstracció feta dels mots en què a una *f* catalana correspon una *h* castellana): *ahir* *ayer*, *ham* *anzuelo*, *hivern* *invierno*, *hissar* *izar*, *subhasta* *subasta*, *filharmònic* *filarmónico*, *subtrahend* *substraendo*; *hueso* *os*, *huevo* *ou*, *huérjano* *orje*, *horchata* *orxata*.

IG - TX

36. En fi de paraula, el so de *tx* és representat per *ig* darrera *a*, *e*, *o* i *u*, i per *g* darrera *i*. Ex.: *maig*, *raig*, *gaig*, *vaig*, *faig*; *lleig*, *passeig*, *bateig*, *oreig*, *veig*; *boig*, *estoig*, *goig*; *rebuig*, *puig*, *enuig*, *fuig*; *mig*, *desig*, *trepig*.

Un nombre reduït de mots són escrits amb *tx* final: *despatx*, *empaquetx*, *empatx*, *tatx*, *campetx*, *escabetx*, *safaretx*, *bolitx*, *esquitx*, *resquitx*, *cartutx*, *sacabutx*, *càrritx*.

L

37. El so de *l* palatal és representat pel símbol *ll*; el so de *l* doble o geminada és representat pel símbol *lll*. Exemples:

lladrar, *lluna*, *colla*, *orella*, *cavall*, *pell*, *enllaçar*, *manlleu*; — *lll* representa la *l* palatal geminada: *espatlla*, *vella* (Cp. § 31).
fallera, *futilla*, *carretella*, *postilla*, *putxinelli*, *tarallírot*, *tilla*, *xarello*, *xinella*, *xixarello*.

Mots en *-ella*: *aquarella*, *bagatella*, *caravel·la*, *carretella*, *cella*, *coccinella*, *copella*, *damisella*, *escarapella*, *espinella*, *ficella*, *franella*, *fregatella*, *fregitella*, *fumarella*, *mortadella*, *novella*, *ombrella*, *parcel·la*, *particella*, *pastorella*, *puella*, *radicella*, *saltarella*, *salvatella*, *tarantella*, *tunicella*, *umbrella*, *varicella*, *vitella*, *xinella*.

En els mots presos del llatí o del grec, la *l* i la *λ* dobles són transcrits per *ll* (*collegium*: *collegi*; συλλαβή: *sillaba*):

allantóide; — *allegar*, *allegat*, *allegació*; — *allegoria*, *allegòric*, &; — *alleluia*; — *alhaci*, *alhària*; — *allicient*; — *al·ligació*; — *al·literació*; — *al·locució*; — *al·lòdia*; — *al·lòpata*, *al·lopatia*, &; — *al·lotropia*, *al·lotròpic*; — *al·lucinar*, *al·lucinació*, &; — *al·lu·dir*, *al·lusió*, &; — *al·luvia*, *al·luvió*; — *amarillins*; — *ampullós*; — *anguilliforme*; — *apel·lar*, *apel·lació*, *inapel·lable*, &; — *apollini*; — *aquilla*; — *armillar*; — *atellanès*; — *axilla*, *axillar*;

bacillar, *bacilliforme*, &; — *bèl·lic*, *belligerant*, &; — *berille*;
calligraf, *calligrafia*, &; — *cancellar*, *cancellació*; — *capillar*, *capillaritat*; — *cavillar*, *cavillos*, &; — *cella*, *cèl·lula*, *cellular*, &; — *cerebellós*; — *circumvallar*, *circumvallació*; — *ciril·lic*; — *codicillar*; — *collaborar*, *collaborador*, &; — *collació*, *collador*, *collatiu*; — *collapse*; — *collateral*; — *col·lecció*, *col·lecta*, *col·lectiu*, *rel·lecció*, &; — *collega*; — *collegi*, *collegial*, &; — *collegir*; — *colligar*, *col·ligació*; — *collimador*; — *colliri*; — *col·lisió*; — *col·litigant*; — *col·locar*, *col·locació*; — *col·locutor*, *col·loqui*; — *col·loidi*; — *col·loide*, *col·loidal*; — *col·lusió*, *col·lusori*; — *compel·lir*, *compel·litiu*; — *constellar*, *constel·lació*; — *corallí*; — *corolla*, *corolliforme*; — *corollari*; — *crisocol·la* i els altres compostos del mot grec γόλλα (*glicocol·la*, &, *protocol·litzar*); — *cristalli*, *crystal·litzar*, &;
decol·lació; — *destillar*, *destil·lació*, &;

el·lèbor; — *el·lipse*, *el·líptic*, &; — *emol·lient*; — *enàllage*; — *equipol·lent*, *equi·pol·lència*; — *escilla*; — *estellar*; — *estellionat*; — *estil·lació*; — *excel·lent*, *ex·cel·lir*, &; — *expel·lir*;

fal·lac; — *fal·tible*, *infallible*, &; — *fal·lic*; — *fibrillar*; — *fil·loxera* i els altres compostos del mot grec φύλλον (*clorofilla*, *afille*, &.); — *flabellació*, *flabelliforme*;

flagellar, *flagellació*, &; — *fol·licle*, *fol·licular*;
gàl·lic, *pirogàl·lic*; — *gal·licisme*; — *gal·linaci*; — *gorilla*;

hèl·lènic, *hèl·lenista*, &; — *hipò·llage*;
idíl·li, *idíl·lic*; — *il·lació*, *il·latiu*; — *il·legal*, *il·legalitat*, &; — *il·legítim*; — *il·lès*; — *il·liberal*; — *il·lícit*; — *il·limitat*; — *il·literari*; — *il·lògic*; — *il·luminar*, *il·lumina·ció*, &; — *il·lús*, *il·lusió*, *desil·lusió*, &; — *il·lustrar*, *il·lustre*, &; — *imbecil·litat*; — *impel·lir*, *impellent*; — *im·pò·lit*; — *instalar*, *instal·lació*, *reinstal·lació*, &; — *instillar*, *instil·lació*; — *intel·lecte*, *intel·lectual*, &; — *intel·ligent*, *intel·ligència*, *inintel·ligent*, &; — *interpel·lar*, *interpel·lació*;

lamel·lat; — *libèl·lista*; — *libèl·lula*;
mal·leol, *mal·leable*, &; — *mamillar*; — *maxillar*, *submaxillar*; — *medulla*, *medul·lar*; — *mellífer*, *mellíferu*; — *metàl·lic*, *meta·llitzar*, *metalloide*, *metallúrgia*, *monometal·lisme*; — *millenari*, *millèsim*, *milliari*, *milligram*, &; — *miscelània*; — *mollície*, *mollificar*, &; — *mollusc*; — *monocarpel·lar*;

nulla (f. de nul), *anul·lar*, *nullitat*;
oscillar, *oscil·lació*, &;
palladi; — *palli*; — *palliar*, *palliatiu*; — *pàl·lid*; — *papila*, *papillar*; — *para·llaxe*, *para·llàctic*; — *paral·lel*, *para·l·lelogram*, &; — *pe·llagra*; — *pel·licula*, *pel·licular*; — *pollen*; — *pol·litiu*; — *pol·litiu*; — *pollució*; — *procel·lós*; — *propel·lir*; — *pul·lular*, *pul·lulació*, &; — *pul·satilla*; — *pupilla*, *pupillar*, &; — *pusil·laníme*, *pusil·lanimitat*;

rebel·lar-se, *rebel·lió*; — *refocillar*; — *repel·lir*, *repellent*; — *revellir*;
satèl·li; — *sibilla*, *sibillí*; — *sigillar*, *sigil·lografia*, &; — *sillaba*, *monosillab*, *polisillab*, *imparisillàbic*, &; — *sillabus*; — *sillepsi*; — *sillogisme*, *sillogitzar*, &; — *sinàl·gmatíc*; — *sol·licit*, *sol·licitud*, &; — *sugil·lació*;

tabellar; — *tabellí*; — *tallí*; — *te·llur*, *te·llúric*; — *titillar*, *titil·lació*; — *tolle*;

— *tonsil·lar*; — *tranquil·litat*; — *trebellànica*;
vacillar, *vacil·lació*, &; — *vel·leitat*, *vel·leítós*; — *verticillar*; — *vexillari*; — *villa* (= fr. villa).

La doble *l* es troba també en alguns mots manlevats a l'italià, anglès, &.: *allegro*, *violoncellista*, *al·ligator*, *lilliputenc*.

M - MP - N

38. Davant *b*, *p* i *m*, s'escriu sempre *m*. Exemples:

ambre, *tomba*, *combustible*, *embenar*, *imbibició*, *desembre*, *semblar*;
ample, *pàmpol*, *rompre*, *temple*, *compadir*, *emparar*, *emplujat*, *impunit*, *impiadós*;
commoure, *commensurable*, *emmalaltir*, *emmagatzemar*, *emmirallar*, *immens*,
immortal, *imminent*.

Notem, però, *granment*, *tanmateix*, *benmereixent*, &.

Davant *f*: — *α*. En principi de paraula, hom escriu *con*, *en*, *in* (amb *n*). Exemples:

confegir, *confessar*, *confondre*, *confraria*;
enfibrat, *enfeinat*, *enfosquir*, *enforçar*;
inflar, *infant*, *infinit*, *influent*, *infern*, *inferior*;

Excepcions: *emfasi*, *emfisema*, *emfiteusi*, *emfraxi*.

β. En els altres casos, hom escriu *m*. Ex.: *càmfora*, *àmfora*, *limfa*, *nimfa*, *tríomf*, *anfibi*, *simfonia*, *gòmfosos*, *simfisi*, *paranimf*.

Davant *n*, la pronúncia indica clarament si cal escriure *m* o *n*. Exemples:

mn: — *condemna*, *indemne*, *solemnia*, *amnistia*, *columna*, *calúmnia*, *damnació*,
himne.
nn: — *ennegrir*, *connivència*, *innecessari*, *innovació*, *innat*, *ennuvolar-se*, *perenne*,
quinqüenni (Cp. § 31, *tn*).

Davant les altres consonants, hom escriu per regla general *n*. Exemples:

tancar, *encarir*, *encès*, *encercar*, *concert*, *creixença*, *enyorança*, *vençut*;
renda, *abundós*, *endolcir*, *endolat*, *indolent*, *indret*;
orenga, *oblong*, *angoixós*, *àngel*, *engelosir*, *canonge*;
penjar, *ginjol*, *menja*, *injectar*, *conjuguar*;
enlairar, *enllestir*;
enquesta, *conquerir*, *conquilla*, *inquietud*;
enriquir, *honra*, *conreu*, *enraonar*;
constrós, *pensar*, *dansa*, *ensuperbir*;
interior, *ajuntar*, *venjada*, *cantar*, *pinta*;
convenir, *invulnerable*, *canvi*, *enveja*, *minvar*;
gronxar, *punxa*, *clenxa*, *anxova*, *enxubut*;
onze, *donzella*, *benzina*.

Excepcions:

I. S'escriu *m* en els mots *comte* (=cast. *conde*), *empremta*, *impremta*, *femta*, *domtar*, *somriure*, *premsa*, *Samsó*, *tramvia*; — *duumvir*, *triumvir* i els altres compostos de *vir*; — i el prefix *circum*. Ex.: *circumstància*.

II. S'escriu *mp* en els mots *asimptota*, *assumpció*, *assumpte*, *atemptar*, *compte* (=cast. *cuenta*), *consumpció*, *consumptiu*, *contemptible*, *eclàmpsia*, *exempció*, *exempt*, *impromptu*, *metempsicosi*, *palimpsest*, *perempció*, *peremptori*, *preempció*, *presumpció*, *presumptuós*, *prompte*, *redempció*, *redemptor*, *resumpció*, *simptoma*, *sumpció*, *sumptuós*, *temps*, *temptar*, *temptativa*, *transsumpte*.

QU - CU

39. Davant *u* feble seguida de vocal, hom escriu generalment *q*. Exemples:

*quat*re, *quan*, *qual*, *quart*, *quadrilàter*, *equador*, *esquarterar*, *obliqua*, *pasqua*, *siliqua*;

qüestió, *equèstre*, *freqüent*, *conseqüència*, *delinqüent*, *delinqüescent*, *obliqües*, *pasqües*;

obliquitat;

aquós, *quota*, *aliquota*, *quocient*, *quotidà*.

Excepcions: *acuïtat*; — *conspícia* (f. de *conspicu*), *conspiciuïtat*; — *cuassa*, *cueta*, &c., derivats de *cua*; — *evacuar*; — *innòcua* (f. de *innocu*), *innocuiïtat*; — *ipeacuana*; — *perspícia* (f. de *perspicu*), *perspiciuïtat*; — *profícia* (f. de *proficu*); — *promiscua* (f. de *promiscu*), *promiscuiïtat*, *promiscuar*; — *vàcua* (f. de *vacu*), *vacuiïtat*.

R - RR

40. Hom escriu amb *r* final tots els infinitius aguts. Exemples:

comptar, *portar*, *menjar*, *començar*, *anar*;

haver, *voler*, *poder*, *valer*;

sentir, *compadir*, *aplaudir*, *beneir*;

dar, *fer*, *dir*, *dur*.

Hom escriu igualment amb *r* final els infinitius plans la darrera síl·laba dels quals no conté una *r* suau. Exemples:

témer, *esprémer*, *empènyer*, *vèncer*, *créixer*, *conèixer*, *ésser*, *córrer*.

En canvi (sense *r* final): *cabre*, *perdre*, *rebre*, *absoldre*, *vendre*, *respondre*, *caure*, *beure*, *riure*, *cloure*.

Hom escriu amb *r* final els noms (substantius o adjectius) els femenins o els derivats dels quals presenten una *r*:

<i>clar</i>	<i>clara</i> ; — <i>claredat</i> , <i>claror</i> , <i>aclarir</i>
<i>lleuger</i>	<i>lleugera</i> ; — <i>lleugeresa</i> , <i>alleugerir</i>
<i>madur</i>	<i>madura</i> ; — <i>maduresa</i> , <i>madurar</i>
<i>darrer</i>	<i>darreta</i> ; — <i>darrera</i> , <i>endarretir</i>
<i>flor</i>	<i>floreta</i> , <i>florir</i>
<i>dolor</i>	<i>adolorir</i>
<i>por</i>	<i>poruc</i>
<i>xipret</i>	<i>xipretet</i> , <i>xipretar</i>

Tenim, demés, *r* final en els substantius formats amb els sufixos *-ar* (col·lectius, de lloc), *-er* (noms de persona, de lloc, d'instrument, de planta), *-or* (noms abstractes derivats d'adjectius i de verbs), *-dor* (noms de lloc, instrument):

alzinar (de *alzina*), *canyar* (de *canya*), *gatosar* (de *gatosa*), *bestiar* (de *bestia*), *colomar* (de *colom*);

juster (de *justa*), *cendrer* (de *cendra*), *taronger* (de *taronja*), *llimoner* (de *llimona*), *galliner* (de *gallina*);

blancor (de *blanc*), *tristor* (de *trist*), *cremor* (de *cremar*);

assegador (de *assecar*), *estenedor* (de *estendre*), *espolsadors* (de *espolsar*).

41. El so que té la *r* en principi de paraula (*raó*) i darrera determinades consonants (*honra, somriure*) és representat per *rr* entre vocals: *terra, córrer, sorra, irregular, corregir*.

Excepcions. Hom escriu *r* en lloc de *rr* darrera els prefixos llatins *contra, supra, bi, tri* i els prefixos grecs *a* privatiu, *anti, mono, &*. (Cp. § 42, II excepció b). Ex.: *contraregistre, contrarevolució, suprarenal, birectangle, birefringent, trirectangle; arítmic, antireligiós, monorímic*. Anàlogament: *conirostre, dentirostre, fissirostre, &*.

Però en els compostos dels tipus *camacurt* (subst. + adj.) i *portamonedes* (verb + nom), en els quals el primer component acaba en vocal i el segon comença en *r*, hom intercala un guionet entre els dos components. Ex.: *barbaros, busca-raons, cara-rodó, cerca-renous, escanya-rals, penja-robes, torca-raor, salta-regla*.

S - SS - Z

42. El català posseeix una *s* sorda o forta i una *s* sonora o suau. La primera és la que se sent en els mots *savi, pensa, pas*; la segona és la que se sent en els mots *causa, nosa, grisa*. Fent abstracció dels casos en què la *s* sorda és representada per *c* o *ç* (V. §§ 24, 25 i 26), els dos sons de *s* sorda i de *s* sonora s'escriuen d'acord amb les regles següents:

I. En principi de paraula i entre una consonant i una vocal, el so de *s* sonora és representat per *z*, i el de *s* sorda, per *s*. Exemples:

zero, zèfir, zenit, zodíac, zona, zoologia, alzina, salze, colze, donzella, benzina, onze, quinzena, catorze, esmorzar;

savi, sentir, sostre, surt, molsa, polseguera, dansa, pensa, premsa, capsa, observa.

Excepcions. Hom escriu *s* i no *z* en els dos mots *endinsar, enfonsar*, i en el prefix *trans*. Ex.: *transigir, intransigent, trànsit*.

II. Entre dues vocals, el so de *s* sonora és generalment representat per *s*, i el de *s* sorda, per *ss*. Exemples:

nosa, posar, riquesa, desembre, camisa, església, causa; grossa, possible, vessar, batussa, possessió, pressa, ossera.

Excepcions.

a) Hom escriu *z* entre dues vocals en els mots següents (on és transcripció d'una ζ grega): *amazona, apozema, azim, bizanti, coniza, coriza, hillozoisme, osmazoma, ozena, ozon, piezòmetre, rizòfag, rizoma, rizotònic, sizígia, topazi, trapezi, trapezoide* i els en *-zoic, -zoari* (com, per exemple, *paleozoic, neozoic, protozoari, hematozoari*).

b) Hom escriu *s* en lloc de *ss* darrera els prefixos llatins *ante, contra, sobre, supra, uni, bi, tri* i els prefixos grecs *a* privatiu, *anti, hípo, para, mono, di, tri, tetra, &, poli*. Ex. *antesala, contrasegell, contrasignar, entreseguir, entresuar, sobresaturació, sobresortir, suprasensible, unisexual, bisectriu, bisuljat, trisecció; asimètric, asèptic, antisèptic, antisocial, hiposulfít, parasintètic, monosèpal, dissíllab, trisíllab, hendecasíllab, polisulfur*. Anàlogament: *gamosèpal, ictiosaure, fluosilícic, petrosílex, &*.

Però en els mots compostos del tipus *camacurt* (subst. + adj.) o *portamonedes* (verb + nom), en els quals el primer component acaba en vocal i el segon comença en *s*, hom intercala un guionet entre els dos components. Ex. *boca-sec, esclata-sangs, para-sol, penya-segat, roda-soques*.

43. La pronunciació actual manifestant-se sovint vacillant entre els dos sons de *s* sorda i *s* sonora en els mots d'origen erudit, per a la recta escriptura

dels símbols *s*, *ss* i *z* en els dits mots cal atènyer-se a llur origen i escriure *s*, *ss* o *z* segons que el llatí o el grec presentin *s* (σ), *ss* ($\sigma\sigma$) o *z* (ζ). Exemples:

centèsim (llat. *centesimus*), *millèsim*, *infinitesimal*, *adhesió* (llat. *adhæsio*), *cohesió*, *lesió*, *concisió*, *decisió*, *collisió*, *irrisió*, *explosió*, *corrosió*, *exclusió*, *inclusió*, *persuasió*, *Àsia*, *asil*, *bàsic*, *basílica*, *Cèsar*, *desídia*, *magnèsia*, *obesitat*, *plausible*, *pusillànime*, *residu*; — *entusiasme* (grec ἐθουσιασμός), *episodi* (grec ἐπεισόδιον), *apoteosi*, *crisi*, *diapasó*, *diòcesi*, *disenteria*, *dosi*, *fase*, *frase*, *geodèsia*, *idiosincràsia*, *mausoleu*, *medusa*, *metamòrfosi*, *misantrop*, *musa*, *museu*, *oasi*, *paràfrasi*, *paràlisi*, *parèntesi*, *prosàpia*, *proselüt*, *prosòdia*, *prosopopeia*, *sintesi*, *tesi*, *hipòtesi*, *tisi*;

pressió (llat. *pressio*), *impressió*, *compressió*, *agressió*, *digressió*, *discussió*, *missió*, *comissió*, *admissió*, *omissió*, *abscissa*, *premissa*, *compromissari*, *dissertar*, *dissoldre*, *dissidència*;

zoografia (grec ζωγραφία), *zona* (grec ζώνη), *zel*, *zèfir*, *topazi*, *piezòmetre*, *rizòfag*.

X - IX

44. Hom escriu *x* en general i *ix* darrera *a*, *e*, *o* i *u* no subjuntiva. Exemples:

xarop, *xerigot*, *xifra*, *xiprer*, *xop*, *xuclar*, *gronxar*, *punxar*, *burxar*, *marxar*; *guix*, *clixé*, *mixa*, *rauxa*, *disbauxa*, *grauxa*, *nauxer*; *caixa*, *aixella*, *madeixa*, *eixam*, *eixamplar*, *boix*, *moixó*, *gruix*, *uixer*.

45. La *x* pronunciada *cs* (*c*, *s*) o *gz* no és empleada sinó en mots d'origen erudit com a transcripció d'una *x* llatina o d'una ξ grega. Els mots castellans corresponents presenten també *x* (alguns cops, però, *j*), així com els francesos i els anglesos corresponents.

Català	Castellà	Francès	Anglès
<i>convex</i>	<i>convexo</i>	<i>convexe</i>	<i>convex</i>
<i>ortodox</i>	<i>ortodoxo</i>	<i>orthodoxe</i>	<i>orthodox</i>
<i>òxid</i>	<i>óxido</i>	<i>oxyde</i>	<i>oxide</i>
<i>axioma</i>	<i>axioma</i>	<i>axiome</i>	<i>axiom</i>
<i>índex</i>	—	<i>index</i>	<i>index</i>
<i>complexió</i>	<i>complexión</i>	<i>complexion</i>	<i>complexion</i>
<i>fluxió</i>	<i>fluxión</i>	<i>fluxion</i>	<i>fluxion</i>
<i>text</i>	<i>texto</i>	<i>texte</i>	<i>text</i>
<i>examen</i>	<i>examen</i>	<i>examen</i>	<i>examen</i>
<i>exemple</i>	<i>ejemplo</i>	<i>exemple</i>	<i>example</i>
<i>excel·lent</i>	<i>excelente</i>	<i>excellent</i>	<i>excellent</i>
<i>excepció</i>	<i>excepción</i>	<i>exception</i>	<i>exception</i>
<i>excursió</i>	<i>excursión</i>	<i>excursion</i>	<i>excursion</i>
<i>exhalar</i>	<i>exhalar</i>	<i>exhaler</i>	<i>exhale</i>
<i>expiar</i>	<i>expiar</i>	<i>expier</i>	<i>expiate</i>
<i>extensió</i>	<i>extensión</i>	<i>extension</i>	<i>extension</i>

Notem: *extender* *estendre*, *extraño* *estrany*, *extranjero* *estranger*.

Apòstrof i guionet

α. Article definit

46. L'article masculí és *el* (arc. *lo*). Ex.: *el pare* (arc. *lo pare*).

L'article *el* (així com l'arc. *lo*) és reemplaçat per *l'* davant un mot començat en vocal (precedida o no de *h*). Ex.: *l'home*.

El plural de l'article masculí és *els* (arc. *los*). Ex.: *els pares, els avis* (arc. *los pares, los avis*).

Els articles *el* i *els* es contreen amb les proposicions *a, de i per*; les contraccions són *al, als, del, dels, pel i pels*. Ex.: *ho dic al pare, escriu als amics, això és del noi, parla dels seus amics, passava pel carrer, corria pels caminals*.

L'article *l'* no es contreu amb les dites preposicions: davant vocal o *h* no s'escriurà, doncs, *al, del i pel*, sinó *a l', de l' i per l'*. Ex.: *porta-ho a l'avi, baixa de l'arbre, passa per l'altre carrer*.

L'article femení és *la*. Ex.: *la mare*.

Davant un mot començat en vocal (precedida o no de *h*), l'article femení s'escriu adés *la*, adés *l'*. Davant les vocals *i* i *u* febles (precedides o no de *h*) són possibles *la* i *l'*, però és preferible *la*. Ex.: *la idea, la unió*. Davant qualsevol altra vocal (precedida o no de *h*), cal escriure *l'*, llevat en els casos (rars) en què la pronunciació exigeix *la*. Ex.: *l'àvia, l'aixella, l'esca, l'herba, l'òliba, l'ungla*; però: *són les dotze o la una?, la host del rei d'Aragó, la ira*.

El plural de l'article femení és *les*. Ex.: *les mares, les àvies*.

L'article neutre pot revestir les formes *el, l' i lo*.

β. Pronoms febles

47. Els pronoms febles revesteixen formes diferents segons que vagin anteposats o posposats al verb i aquest comenci o termini en consonant o en vocal.

I. Darrera el verb quan aquest termina en consonant o *u*, revesteixen les formes:

-me, -nos, -te, -vos, -se, -li, -lo, -los, -la, -les, -ho, -hi, -ne.

Ex.: *dir-me, escriguin-nos, rentant-te, banyeu-vos, aixecar-se, escriu-li, treu-lo, pren-los, cull-la, porteu-les, fes-ho, vés-hi, duu-ne*.

II. Darrera el verb quan aquest acaba en vocal altra que *u*, revesteixen les formes:

'm, 'ns, 't, -us, 's, -li, 'l, 'ls, -la, -les, -ho, -hi, 'n.

Ex.: *escriure'm, mira'ns, renta't, combatre-us, perdre's, envia-li, porta'l, porta'ls, porti-la, treure-les, mira-ho, vagi-hi, treure'n*.

III. Davant el verb quan aquest comença en consonant, revesteixen les formes

em, ens, et, us (o vos), es, li, el, els, la, les, ho, hi, en.

Ex.: *em treu, ens mira, et veu, us miren, no es veu, li dic allò, el porten, els fan, la duïen, les desfeïen, ho paguen, hi van, en vénen*.

IV. Davant el verb quan aquest comença en vocal o *h*, revesteixen les formes

m', ens, l', us (o vos), s', li, l', els, l' (i), les, ho, hi, n'.

(1) Quan el verb comença en *i* o en *u* febles (no accentuades), és preferible la forma *la* a la forma *l'*.

Ex.: *m'escolltava, ens escolltava, l'entenia, us escriu, s'asseu, li ha respost, l'ha tret, els ha trets, l'ha tretta, les ha tretes, ho escolta, hi ha pujat, n'havia comprada una.*

Les formes *me, te, se* i *ne* són a vegades usades en lloc de *em, et, es* i *en* (cas 3); *lo, los* i *nos* per *el* (cas 3), *els* i *ens* (casos 3 i 4), són arcaics o dialectals.

γ. Combinacions de dos pronoms febles

48. Les formes que revesteixen aquestes combinacions segons que vagin anteposades o posposades al verb i aquest comenci o termini en consonant o en vocal, són les que figuren en la taula adjunta.

Exemples (combinacions de les línies 2.ª i 3.ª):

anar-me'n, deixa-me'n, me'n recordaré, me n'ha pres un; — fixar-m'hi, asseure-m'hi, m'hi pensaré, m'hi ajaia; — fes-m'ho, dona-m'ho, m'ho pren, m'ho assegura; — poseu-me-les, envia-me-les, me les posa, me les ha donades; — deixeu-me-la, presta-me-la, si me la prengües, me l'ha presa; — cull-me'ls, envia-me'ls, me'ls dona, me'ls hi posa; — cus-me'l, adoba-me'l, no me'l portis, me l'ha pres anem-nos-en, treure'ns-en, no ens en recordem, ara ens n'han portat un; — porteu-nos-hi, posa'ns-hi, ens hi pensarem, ens hi han vist; — dir-nos-ho, escriure'ns-ho, ens ho dirà, ja ens ho ha dit; — dur-nos-les, dona'ns-les, ens les portarà, ens les envia; — doneu-nos-la, dona'ns-la, ens la perdran, ens l'han presa; — feu-nos-els portar, faci'ns-els, ens els pot donar, ens els ha presos; — enviant-nos-el, perdre'ns-el, ens el donen, ens l'han donat.

δ. Combinacions de tres o més pronoms febles

49. Quan un tercer pronom ve a afegir-se a una combinació de dos pronoms el segon sofreix els següents canvis:

Les formes *'m* i *'t* són reemplaçades per *m'* i *t'* davant *hi* o *ho*, i per *me* i *te* davant qualsevol altre pronom. Ex.: *se'm coneix, se m'hi coneix; posar-se't això, posar-se-l'ho; menjar-se't la carn, menjar-se-te-la.*

Les formes *el* o *'l* i *en* o *'n* són reemplaçades per *l'* i *n'* davant *hi*, *ho* o *en*. Ex.: *ens el posa allí, ens l'hi posa; me'l posa allí, me l'hi posa; treu-me'l, treu-me-l'en; els en posa, els n'hi posa.*

El tercer pronom pren les formes *el, en, em, &, o 'l, 'n, 'm, &, segons que el segon pronom acabi en consonant o en vocal. Ex.: menjar-se't el pa, menjar-se-te'l; menjar-se'ns el pa, menjar-se'ns-el; se't posa al davant, se te'm posa al davant; se us posa al davant, se us em posa al davant; se me'n riu; se'ns en riu. Però davant un verb començat en vocal o *h*, hom no escriu *em, et, el, en* ni *'m, 't, 'l, 'n*, sinó *m', t', l', n'*. Ex.: *se te'l menja, però se te l'ha menjat; se'ns el menja, però se'ns l'ha menjat.**

ε. Mots compostos

50. Les combinacions de mots que tenen la força d'un sol mot (sústantiu, adjectiu, &.), són escrites, adés com si fossin un mot simple, ço és, sense establir cap separació entre llurs elements components (*capgirar*), adés deixant llurs components completament separats l'un de l'altre (*argent viu*). D'una manera general, d'aquests dos procediments d'escriptura dels mots compostos, el primer és l'adoptat per als compostos sintètics (*portamonedes, lligabosc, camacurt, carajaxat, capficar, carvendre*; així com els compostos el primer element dels quals és una partícula: *contradir, sobreixir, malagradós, besavi*), i el segon, per als compostos paratètics (*cap gros, porc senglar, mestre de cases, blat de moro, civera d'arboç*), posat que entre llurs components no s'hagi operat

COMBINACIONS DE DOS PRONOMS FEBLES

	NE	HI	HO	LES	LA	LOS	LO	LOS (datiu)	LI	VOS	TE	NOS	ME
SE	1 -se'n 2 -se'n 3 se'n 4 se n'	1 -s'hi 2 -s'hi 3 s'hi 4 s'hi	1 -s'ho 2 -s'ho 3 s'ho 4 s'ho	1 -se-les 2 -se-les 3 se les 4 se les	1 -se-la 2 -se-la 3 se la 4 se l' (1)	1 -se'ls 2 -se'ls 3 se'ls 4 se'ls	1 -se'l 2 -se'l 3 se'l 4 se l'	1 -se'ls 2 -se'ls 3 se'ls 4 se'ls	1 -se-li 2 -se-li 3 se li 4 se li	1 -se-us 2 -se-us 3 se us 4 se us	1 -se't 2 -se't 3 se't 4 se t'	1 -se'ns 2 -se'ns 3 se'ns 4 se'ns	1 -se'm 2 -se'm 3 se'm 4 se m'
ME	1 -me'n 2 -me'n 3 m'e'n 4 me n'	1 -m'hi 2 -m'hi 3 m'hi 4 m'hi	1 -m'ho 2 -m'ho 3 m'ho 4 m'ho	1 -me-les 2 -me-les 3 me les 4 me les	1 -me-la 2 -me-la 3 me la 4 me l' (1)	1 -me'ls 2 -me'ls 3 me'ls 4 me'ls	1 -me'l 2 -me'l 3 me'l 4 me l'	1 -me'ls 2 -me'ls 3 me'ls 4 me'ls	1 -me-li 2 -me-li 3 me li 4 me li				
NOS (2)	1 -nos-en 2 'ns-en 3 ens en 4 ens n'	1 -nos-hi 2 'ns-hi 3 ens hi 4 ens hi	1 -nos-ho 2 'ns-ho 3 ens ho 4 ens ho	1 -nos-les 2 'ns-les 3 ens les 4 ens les	1 -nos-la 2 'ns-la 3 ens la 4 ens l' (1)	1 -nos-els 2 'ns-els 3 ens els 4 ens els	1 -nos-el 2 'ns-el 3 ens el 4 ens l'	1 -nos-els 2 'ns-els 3 ens els 4 ens els	1 -nos-li 2 'ns-li 3 ens li 4 ens li				
TE	1 -te'n 2 -te'n 3 te'n 4 te n'	1 -t'hi 2 -t'hi 3 t'hi 4 t'hi	1 -t'ho 2 -t'ho 3 t'ho 4 t'ho	1 -te-les 2 -te-les 3 te les 4 te les	1 -te-la 2 -te-la 3 te la 4 te l' (1)	1 -te'ls 2 -te'ls 3 te'ls 4 te'ls	1 -te'l 2 -te'l 3 te'l 4 te l'	1 -te'ls 2 -te'ls 3 te'ls 4 te'ls	1 -te-li 2 -te-li 3 te li 4 te li			1 -te'ns 2 -te'ns 3 te'ns 4 te'ns	1 -te'm 2 -te'm 3 te'm 4 te m'
VOS (3)	1 -vos-en 2 -us-en 3 us en 4 us n'	1 -vos-hi 2 -us-hi 3 us hi 4 us hi	1 -vos-ho 2 -us-ho 3 us ho 4 us ho	1 -vos-les 2 -us-les 3 us les 4 us les	1 -vos-la 2 -us-la 3 us la 4 us l' (1)	1 -vos-els 2 -us-els 3 us els 4 us els	1 -vos-el 2 -us-el 3 us el 4 us l'	1 -vos-els 2 -us-els 3 us els 4 us els	1 -vos-li 2 -us-li 3 us li 4 us li			1 -vos-ens 2 -us-ens 3 us ens 4 us ens	1 -vos-em 2 -us-em 3 us em 4 us m'
LI	1 -li'n 2 -li'n 3 li'n 4 li n'	1 -li-hi 2 -li-hi 3 li hi 4 li hi	1 -li-ho 2 -li-ho 3 li ho 4 li ho	(6)	(6)	(6)	(6)						
LOS (datiu)	1 -los-en 2 'ls-en 3 els en 4 els n'	1 -los-hi 2 'ls-hi 3 els hi 4 els hi	1 -los-ho 2 'ls-ho 3 els ho 4 els ho	1 -los-les 2 'ls-les 3 els les 4 els les	1 -los-la 2 'ls-la 3 els la 4 els l' (1)	1 -los-els 2 'ls-els 3 els els 4 els els	1 -los-el 2 'ls-el 3 els el 4 els l'						
LO	1 -l'en 2 -l'en 3 l'en 4 el n' (5)	1 -l'hi 2 -l'hi 3 l'hi 4 l'hi											
LOS	1 -los-en 2 'ls-en 3 els en 4 els n'	1 -los-hi 2 'ls-hi 3 els hi 4 els hi											
LA	1 -la'n 2 -la'n 3 la'n 4 la n'	1 -la-hi 2 -la-hi 3 la hi 4 la hi											
LES	1 -les-en 2 -les-en 3 les en 4 les n'	1 -les-hi 2 -les-hi 3 les hi 4 les hi											
NE		1 -n'hi 2 -n'hi 3 n'hi 4 n'hi											

La forma que revesteix la combinació de dos pronoms febles (per ex. *te i ho*) es troba dins la casella intersecció de la línia que comença amb el primer pronom (en aquest cas, la 4.ª) i de la columna encapçalada amb el segon pronom (en aquest cas, la 3.ª). De les quatre formes contingudes en cada casella:

- és la forma que revesteix la combinació quan va darrera el verb, i aquest acaba en consonant o *u*.
- és la forma que revesteix la combinació quan va darrera el verb, i aquest acaba en vocal altra que *u*.
- és la forma que revesteix la combinació quan va davant el verb, i aquest comença en consonant.
- és la forma que revesteix la combinació quan va davant el verb, i aquest comença en vocal o *h*.

- Quan el verb comença en *i* o en *u* febles (no accentuades), és preferible la forma plena *la* a la forma reduïda *l'*.
- Darrera la 1.ª pers. pl. de l'imperatiu, *-nos-* és reemplaçable per *'s-* (*anem's-en*).
- Davant el verb (posicions 3 i 4), és admissible *vos* en lloc de *us*. Darrera la 2.ª pers. pl. de l'imperatiu, *-vos-* és reemplaçable per *'s-* (*aneu's-en*).
- No és d'aconsejar la substitució habitual de *li ho* per *l'hi*.
- La combinació *lo'n* (paralela a *la'n*) ha caigut completament en desús, reemplaçada per *l'en*.

6) Les combinacions del datiu LI amb els acusatius LES, LA, LOS i LO:

	LES	LA	LOS	LO
LI	1 -li-les 2 -li-les 3 li les 4 li les	1 -li-la 2 -li-la 3 li la 4 li l'	1 -li'ls 2 -li'ls 3 li'ls 4 li'ls	1 -li'l 2 -li'l 3 li'l 4 li l'

són habitualment reemplaçades per les combinacions dels dits acusatius amb HI:

	LES	LA	LOS	LO
HI	1 -les-hi 2 -les-hi 3 les hi 4 les hi	1 -la-hi 2 -la-hi 3 la hi 4 la hi	1 -los-hi 2 'ls-hi 3 els hi 4 els hi	1 -l'hi 2 -l'hi 3 l'hi 4 l'hi

una soldadura com, per exemple, en *aiguarent, vinagre o parenostre* (pl. *parenostres*).

Hi ha, encara, un tercer procediment d'escriptura dels mots compostos consistent a intercalar un guionet entre llurs elements components (Cp. en francès *cerf-volant, eau-de-vie*), el qual és avui correntment usat pels escriptors catalans, sia per marcar gràficament l'existència d'un compost paratètic sense haver de recórrer a la fusió completa de llurs components (*cap-gros, mal-de-cap*), sia per isolar els components d'un compost sintètic a fi de retre'n la composició més aparent, facilitar-ne la lectura, la comprensió, &. (*barba-ros, cor-dur*), sia en fi per prefixar certs mots, com *pseudo, vice, sots, &. (pseudo-apòstol, vice-president, sots-diacon)*.

No estant fixat l'ús del guionet en els mots compostos, ha calgut sovint, en redactar el present Diccionari, escollir entre les dues o les tres grafies habituals d'un mateix mot (*blat de moro, blat-de-moro, blatdemoro*), i el resultat d'aquest treball de selecció ha estat l'admissió del guionet en un cert nombre de mots on el seu ús sembla oferir aventatges incontestables, sense cap pretensió, però, de deixar resolta d'una manera satisfactòria la qüestió delicadíssima de l'ortografia dels mots compostos (en els paratètics, per exemple, potser caldrà sempre deixar un cert grau de llibertat a l'escriptor, el guionet podent-hi ésser equiparat a un signe de puntuació).

Heus-aquí els mots compostos que apareixen escrits amb guionet en el present Diccionari:

I. Els compostos d'un imperatiu i un substantiu quan el primer element acaba en vocal i el segon comença en *r, s o x*: *busca-raons, cerca-renous, cerca-renyines, escanya-rals, escorxa-ròsses, estaca-rossi, guarda-rodes, penja-robes, salta-regla, torca-raor, agaja-sants, agaja-sous, esclata-sangs, estronca-sang, gira-sol, para-sol, pica-soques, punxa-sàrries, roda-soques, toca-son, escura-xemenies*.

[Però (sense guionet): *adobacadires, ajaitapobres, ajartapobles, afonacases, alçaroll, apagallums, arrencaqueixals, avalotapobles, besamans, bufaforats, buidabosses, buscagatoses, caçamosques, cagadubtes, cercabregues, cirabotes, cobrellit, colgajocs, comptagotes, dragapà, eixugamà, enganyahadors, enreixapores, enterramorts, escalfallits, escanyapobres, esclaiaterrossos, escombracarrers, escorreplats, escuradents, esgarriarries, espantamosques, espíadimonis, espolsabutxaques, estanyapaelles, estellallenya, estiracordetes, estrenveçaps, guardapols, llepañils, lligabosc, mastegaparaules, menjamiques, papaorelles, parallamps, passavetes, pesacartes, pivaplets, pixallits, ploramiques, portabugia, pregadéu, rentamans, rodamón, rosegaañars, saltataulells, segabosses, somiatruïtes, tallaplomes, tapabruts, tastaolletes, tirabuixó, tocaboires, torcacolllets, tornaveu, trempaplomes, trencacaps, ventafocs.]*

II. Els compostos d'un substantiu i un adjectiu o participi (tipus: *camacurt, carajaixat*) quan el primer element acaba en vocal i el segon comença en *r, s o x*: *barba-ros, cara-rodé, barra-sec, cama-sec; boca-rugat, penya-segat; anca-rossegant*. Així mateix: *mà-llarg, pèl-ras, pèl-blanc, cor-dur, cor-robot*.

[Però (sense guionet): *alabaix, barbablanca, bocafluix, cabellblanc, camacurt, capbaix, carabrut, cellajunt, cuallarg, gallaplè, garracurt, llavi-gròs, panxabuit, peugròs, ullblau; aireferit, alatrencat, bocabadat, carajaixat, claupassat, esmaferdut, garrativat, gelcviu, llavijès, lletraferit, palplantat, primmirat, solcuu; camalluent, casatinent, missacantant*.

Cp. (també sense guionet) els verbs el primer element dels quals és un substantiu: *alabatre, camatrencar, capalçar, capficar, capgirar, colltòrcer, corfondre's, corprendre, cornuar-se, pelltrencar-se, pernabatre, peucalcigar, tallgirar, ullprendre, &. (i llurs derivats *capficall, capgirell, cornuament, ullprenedor, &.*) Així mateix els verbs el primer element dels quals és un adjectiu: *carcomprar, carvendre, primfilar, vilténir, &.**

III. Els compostos de dos adjectius del tipus *històric-arqueològic*. Ex.: *físicomatemàtic, plano-convexa, còncavo-convexa*, així com *anglo-saxó, hispano-americà, greco-lati, serbo-croata, &. També sord-mut*.

[Però (sense guionet): *coxo femoral, fibrovascular, gastrointestinal, labiodental, linguopalatal, electromagnètic, mineromèdicinal, jocoseriós, anterolateral, postero-exterior, &c.*]

IV. Els compostos amb els prefixos *pseudo* (Ex.: *pseudo-apòstol, pseudo-derivat*), *sots* (Ex.: *sots-diaca, sots-inspector*), *vice* (Ex.: *vice-president, vice-rector*); *ex* en casos com *ex-president, ex-rector*, així com en *ex-libris, ex-vot*; i així mateix *no-res* substantiu, *quasi-contracte, pre-romà, pre-rajaclita, pre-santificat, pro-sector, pro-sillogisme; despús-ahir, despús-demà; poca-pena, poca-roba, poca-solta, poca-vergonya.*

V. *cap-i-cua, plats-i-olles, vetes-i-fils, vint-i-ú, vint-i-dos, &c.; corre-cuita, mata-degolla, suca-mulla; nord-est, nord-oest, sud-est, sud-oest; adéu-siau.*

VI. *bum-bum, gara-gara, gori-gori, leri-leri, poti-poti, rau-rau, nyeu-nyeu, nyic-nyic, rum-rum, zub-zub* i anàlegs;
baliga-balaga, banzim-banzam, cric-crac, nyic-nyac, trip-trap, tarit-tarot, zig-zag i anàlegs;
cloc-piu, cori-mori, talla-tallera.